

معرفی‌های گزارشی

◀ کلیات

◊ فهرست نسخه‌های خطی و اسناد کتابخانه

مجتهد الزمان بیدگلی

سید صادق اشکوری، قم، مرکز ذخایر اسلامی، ۱۳۸۵، چاپ اول، ۲۷۶ ص، وزیری.

کتاب «فهرست نسخه‌های خطی و اسناد کتابخانه مجتهد الزمان بیدگلی» به کوشش سید صادق حسینی اشکوری به سال ۱۳۸۵ در دو بخش نسخه‌های خطی و اسناد به زیور چاپ آراسته شده است.

بخش نخست این کتاب، ۴۰ نسخه خطی موجود در کتابخانه مجتهد الزمان بیدگلی معرفی شده است. بخش دوم ۳۹۰ برگه سند را در خود جای داده است.

◊ اسناد آشتیان

صادق حضرتی، با مقدمه سید صادق حسینی اشکوری، قم، مرکز ذخایر اسلامی، ۱۳۸۵، چاپ اول، ۲۷۶ ص، وزیری.

«اسناد آشتیان» یکی دیگر از مجموعه اسناد منتشر شده توسط مرکز ذخایر اسلامی است که شامل تصویر ۶۲ برگ سند از «اسناد تاریخی» مکاتبات مربوط به

قم، مجمع ذخایر اسلامی، ۱۳۸۵، چاپ اول، ۲۴۰ ص.

«مرسلات» یکی دیگر از آثار مرکز ذخایر اسلامی است که در سال ۱۳۸۵ به اهتمام سید صادق حسینی اشکوری تدوین شده است و آن گونه که از عنوان این مجموعه پیداست، شامل مرسلات یا نامه‌هایی با موضوعات مختلف است. این مجموعه شامل نامه‌های سیاسی، ادبی، عرایض، شکوایه‌ها، طلب‌نامه‌ها، نامه‌های عالمان، ادیبان، مردمان عادی و عرضه‌نگاران می‌شود و به لحاظ زمانی اغلب به دوره قاجار مربوط است.

از مهم‌ترین آثار این مجموعه، می‌توان به اسناد زیر اشاره کرد: «وقفی بودن بعضی از اراضی معصوم‌آباد و دستور حسام السلطنه»، «نمونه برگه امانت پستی از پست‌خانه اصفهان به پست‌خانه یزد، ۲۵ رجب ۱۲۹۸»، «قیمه ظل السلطان به احمدخان، ۲۳ شعبان ۱۲۳۵»، حکم حسام السلطنه بر دادخواهی از مظلومان و این که هر کسی عرضه‌ای دارد در پست‌خانه اش به خان‌باشی بدهد و تصریح به

حکمرانان عراق، بسطام، شاهرود، سمنان، اتابک اعظم، میرزا یوسف مستوفی الممالک، میرزا حسن مستوفی الممالک، نایبان محلی آشتیان، فراهان، رعایا و کدخدایان خلدجستان، گرگان، افراد عادی و چند سند در مورد حضور قشون روس در ولایات عراق و نیز نمونه‌هایی از دست‌نوشته خط‌نویسان، میرزاها، ملاها و کاتبان محلی درباره تقسیم‌نامه، عقدنامه، وقف‌نامه، لِح‌نامه، بیع‌نامه و ... است.

مجموعه اسناد مذکور که برگرفته از چند نمونه مجموعه خانوادگی و خصوصی در آشتیان است، به دلیل ارائه برخی اسناد با ارزش به ویژه اسناد محلی آشتیان اهمیت فوق‌العاده‌ای دارد. قدیمی‌ترین سند ارائه شده «وقف‌نامه مرحوم درویش علی بیگ به سال ۱۰۷۰ ق» است. بدین ترتیب این اسناد مطالب تاریخی ارزشمندی از دوره زندیه تا پهلوی دوم را دربر دارد.

◊ مرسلات، منتخبی از اسناد کتابخانه میرزا محمد کاظمینی (یزد-ایران)

به اهتمام: سید صادق حسینی اشکوری،

اینکه هیچ عرضی بی جواب نمی ماند، ذی قعدہ ۱۲۹۱» و ...

◊ نامه های تاجران: منتخبی از اسناد کتابخانه میرزا احمد کاظمینی (یزد-ایران)

سیدصادق حسینی اشکوری، قم، مرکز ذخایر اسلامی، ۱۳۸۵، جلد اول، ۲۴۸ ص، ۱۳۸۵.

«نامه های تاجران» شامل اسناد مربوط به تجار یزد است، که در کتابخانه میرزا محمد کاظمینی نگه داری می شوند. این مجموعه اسناد، شامل نامه هایی است که میان تجار یزد و یا بین تاجران یزدی و افراد دیگر رد و بدل شده است. دریافت اطلاعاتی از طبقه تجار یزد و چگونگی برخورد و روابط تجاری بین بافق، بمبئی، کرمان، رفسنجان و شیراز با یزد، به خصوص در نیمه نخست سده چهاردهم قمری، از ویژگی های اسناد مورد نظر است.

همچنین، مواردی چون نحوه صادرات و واردات، قیمت اقلام تجاری و ... اطلاعات اقتصادی-آماري، اجتماعي، فرهنگي و ... ارزشمندی در اختیار پژوهشگران قرار می دهد که بدین روی، نتایج قابل اعتمادی در بررسی های تاریخی به دست می آید.

از نکات قابل توجه این نامه ها آن بود که برخلاف دیگر اسناد متعلق به دوره قاجار، مانند نکاح نامه ها، صلح نامه ها و فرمان های حکومتی که معمولاً مهور هستند، بسیاری از نامه های تجار مهر ندارند. از ۱۸۷ سند ارائه شده در مجموعه اسناد تاجران، به غیر از چند مورد، بقیه شامل نامه ها و تلگراف های تجار است. در این میان، درج ۷۶ تصویر از پاکت نامه ها جالب توجه است.

◊ مجموعه اسناد کتابخانه افشین عاطفی (کاشان-ایران) دفتر اول و دفتر دوم به کوشش سیدصادق حسینی اشکوری،

مجمع ذخایر اسلامی، قم، ۱۳۸۵، چاپ اول، دفتر اول: ۲۲۳ صفحه و دفتر دوم: ۲۳۳ ص، وزیری.

در این مجموعه دو جلدی، ۴۳۴ سند با موضوعات متنوع با دوره زمانی یک صد و پنجاه سال اخیر آورده شده است. مجموعه اسناد عاطفی برگرفته از اسناد خصوصی خانواده عاطفی در کاشان است. آن مجموعه موضوعاتی مانند: صلح نامه، استشهادیه، نکاح نامه، اجاره نامه، سند مالکیت، نامه های رجال سیاسی و فرامین حکومتی را دربر می گیرد. اسناد متفرقه، رقعات خوش نویسی و اشعاری به خط شاعران کاشان نیز در کتاب به چشم می خورند.

جلد اول این مجموعه شامل سه بخش است:

بخش اول: اسناد حکومتی و سیاسی، مشتمل بر ۸۲ سند.

بخش دوم: نامه ها و مراسلات، شامل نامه هایی که به مناسبت های مختلف نگاشته شده اند، مشتمل بر ۷۷ سند.

بخش سوم: اسناد متفرقه، شامل صفحات و اوراقی با موضوعات متنوع، مشتمل بر ۵۸ سند.

جلد دوم در سه بخش تنظیم شده است: بخش اول: اسناد شرعی: شامل انواع قبضه نامه، صلح نامه، بیع نامه، اجاره نامه، شراکت نامه، استشهادیه، وقف نامه، وکالت نامه، اقرارنامه و دیگر اسناد شرعی که در این بخش ۱۳۰ نسخه منتخب ارائه گردیده است.

بخش دوم: استفتائات، هر چند این بخش قسمتی از اسناد شرعی است، اما به جهت اهمیت موضوع، به صورت مستقل درج شده است و شامل ۴۳ سند است.

بخش سوم: اسناد هنری، رقعات و قطعه های هنری که با خطوط زیبا و به

مناسبت های مختلف نگاشته شده است، موضوع اسناد این بخش را به خود اختصاص داده اند و به طور کلی تعداد آن ها ۴۴ سند است. از مهم ترین اسنادی که در دفتر دوم مجموعه اسناد کتابخانه افشین عاطفی ارائه شده است، می توان به این موارد اشاره کرد: «استفتاء از آیت الله ابوالحسن اصفهانی درباره مرام نامه اجتماعيون کرمانشاهان»، «شکسته نستعلیق- دوره مظفرالدین شاه قاجار»، «شکسته نستعلیق- مطلبی از غزالی در نصیحه الملوك و تصریح به کتاب المعجم فی آثار ملوك العجم، که نام راقم پاك شده است.»، «متن ادبی مربوط به دارالسلطنه تبریز» و ...

◊ مجموعه اسناد کتابخانه میرزا محمد کاظمینی (یزد-ایران)، دفتر اول

به اهتمام: سیدجعفر حسینی اشکوری، مجمع ذخایر اسلامی، قم، ۱۳۸۳، چاپ اول، ۲۵۲ ص.

اسناد این کتاب با موضوعاتی چون فرمان های حکومتی، وقف نامه ها، نکاح نامه ها، بیع نامه ها و ... با ارائه ۲۲۰ تصویر سند، که به لحاظ زمانی از دوره صفویه تا دوره پهلوی را دربر می گیرند، چاپ شده اند.

از جمله مهم ترین اسناد این مجموعه می توان به این موارد اشاره کرد: «فرمان شاه ظهاسب در رسیدگی به امور قیانداری درب مهریجرده به سال ۱۰۵۶ ق»، «فرمان فتحعلی شاه قاجار در عفو مالیات قریه شمس آباد ماهورین شیراز به سال ۱۲۱۶ ق»، «فرمان محمدشاه قاجار در تولیت املاک موقوفه بلوک قیر و کازرین به سال ۱۲۵۳ ق»، «فرمان ناصرالدین شاه درباره روستای غرده از محال نور به سال ۱۲۷۶ ق»، «نامه ناصرالدین شاه به میرزا محمد قوام الدوله به سال ۱۲۶۹ ق»، «نامه کنسول

انگلیس در یزد به میرزا محمدعلی خان به سال ۱۳۳۵ و ...

◇ مدرسه پژوهش و نگارش: سیری در نگرش‌های فکری و مهارت عملی تحقیق، نیم‌نگاهی به نگرش‌ها و مهارت‌های نقد اندیشه...

مجید حیدری فر، تهران، دانش حوزه، ۲۹۶ص، وزیری.

مجموعه‌ای از فنون، روش‌ها و مهارت‌های تحقیق، نگارش و نویسندگی به زبان ساده و تحلیلی برای استفاده دانش پژوهان و محققان در این کتاب ارائه شده است. روش‌های عقلی-تحلیلی، نقلی و تاریخی، و حیانی، تجربی و شهودی، پنج روش اصلی پژوهش در رشته‌های مختلف تحقیقاتی است. روش‌های مطالعه و انواع پژوهش‌نامه از دیگر مطالب بخش پژوهش است. در ادامه با توضیح برخی اصطلاحات ادبی به معرفی آرایه‌های ادبی، ساخت زمان افعال و درست‌نویسی و نکات دستوری مناسب پرداخته شده است.

◇ نصوص و رسائل من تراث اصفهان العلمی الخالد مجید هادی زاده، تهران، هستی‌نما، چاپ اول، ۳۶۰ص، جلد دوم، وزیری.

گزیده‌ها و رساله‌های ماندگاری است از تعدادی از عالمان، ادیبان، محدثان و مفسران اصفهانی که به مناسبت اعلام شدن اصفهان به عنوان پایتخت فرهنگی جهان اسلام در سال ۱۴۲۸ق تصحیح و تحقیق شده است. رساله‌ها بر اساس نسخه‌های خطی مختلف تصحیح شده و تعلیقات مفیدی درباره هر رساله و مآخذ و مصادر آن شناسایی محتوای آن ارائه شده است. جلد دوم به تعدادی از منابع میراث کهن شیعی در زمینه حدیث و تفسیر اختصاص یافته و در آن رساله‌هایی مانند: الاربعون حدیثاً فی المهدی ابونعیم اصفهانی، مناقب الفضلا، خاتون آبادی، التعریف بمدينة اصفهان

محمدباقر موسوی، رساله فی حکم الاغلاط الواقفة فی المصاحف من الكتاب، اجازه روائیه از مجلسی اول، جزء من الفرائد الطریقه از مجلسی دوم و دیگر رساله‌های حدیثی شیعی گردآوری و تحقیق گردیده است.

◇ اصطلاح‌نامه معارف قرآن

قم، بوستان کتاب قم، چاپ اول، ۶۶۴ص، رحلی.

در این اصطلاح‌نامه هر آنچه از قرآن کریم از راه‌های منطوق و ظواهر آیات، مفهوم مخالف و موافق، سیاق و روایات تفسیری معتبر به دست آید جزو آموزه‌ها و معارف قرآنی است و در چهار رده اصلی یعنی جهان بینی، شریعت، شناخت و جهان‌شناسی، نظام دهی شده است. از مباحث علوم قرآنی به همان مقدار که از خود قرآن مستفاد است، اکتفا شده و در سه حالت: نمایش القیابی، نمایش نظام یافته و نمایش ترسیم‌ی ارائه شده است. در مقدمه، اصول و فنون اصطلاح‌نامه‌نویسی و روش استفاده از این اصطلاح‌نامه توضیح داده شده است. اصطلاح‌نامه، مجموعه‌ای از واژگان معتبر است که رابطه سه‌گانه هم‌ارز، سلسله‌مراتبی و وابستگی را برای ذخیره‌سازی و بازیابی اطلاعات معین می‌کند.

◁ فلسفه و کلام و عرفان

◇ درآمدی بر آزاداندیشی و نظریه‌پردازی در علوم دینی

قم، مرکز مدیریت حوزه علمیه قم، چاپ اول، ۳۲۰ص، (در ۵ جلد) جلد چهارم، وزیری.

مجموعه نظریات و تحلیل‌هایی است درباره مسائل تولید علم. از جمله درباره رابطه سنت و علم و نقش هرمنوتیک بحث می‌شود. تولید علم، همان نظریه‌پردازی

است که با تعمق در میراث گذشته و با نگاه به آینده صورت می‌گیرد. در این مجموعه از راه‌کارها، مقدمات و بنیان‌ها و موانع نظریه‌پردازی بحث شده و رابطه تولید علم با فلسفه علم و با مجموعه علوم اسلامی تبیین شده است. مدیریت و تولید علم، فرهنگ و تولید علم، بنیان‌های نظری آزاداندیشی دیالوگ و نظریه‌پردازی، هرمنوتیک دینی و موانع تولید علم از مباحث اصلی این کتاب است.

◇ الاهلیجه للامام ابی عبدالله الصادق: جعفر بن محمد بن علی بن الحسین بن علی بن ابی‌طالب (ص) گردآورنده: قیس عطار، قم، دلیل‌ما، چاپ اول، وزیری.

از رساله‌های کلامی شیعی در اثبات باری تعالی و توحید است که مفضل بن عمر، شاگرد امام صادق (ع) خواسته است در رد منکران و ملحدان بنویسد. در ضمن این رساله امام مناظره خود را با پزشکی هندی و احتجاج خود را با تمثیل به «اهلیج» هندی آورده و اثبات نموده که تجربه و حواس موجد علم و شناخت نیستند؛ بلکه همه معارف و شناخت‌ها از جمله فهم اینکه این هلیله هندی چه منافع و فوایدی دارد از طریق خداوند میسر است. امام صادق (ع) بار دعوای منکران، ادله بسیار با استناد به پدیده‌ها و حقایق طبیعت و گیاهان و حیوانات در اثبات خداوند به منکران پاسخ می‌دهد.

◇ خدا و صفات خدا در مکتب امامیه و ماتریدیه (بررسی تطبیقی دیدگاه‌های علامه طباطبایی و ابومنصور ماتریدی)

حیات الله ناطقی، قم، مرکز جهانی علوم اسلامی، چاپ اول، ۲۵۲ص، رقعی.

در این کتاب طی ۵ فصل، تطبیقی تحلیل‌وار میان اندیشه‌های علامه طباطبایی و ابومنصور ماتریدی که نماینده مکتب امامیه و ماتریدیه هستند، به طور مستدل صورت گرفته است.

در فصل نخست زندگی نامه و آثار این دو شخصیت معرفی شده و در فصل های بعدی مباحث متعدد خدانشناسی مانند براهین توحید، اسما و صفات الهی و موضوعات فرعی هر یک از این مباحث تحلیل و بررسی شده است. از میان اختلافات فکری علامه و ماتریدی انکار صفات فعلیه از سوی ماتریدی قابل توجه است. در مسئله رؤیت خدا نیز ماتریدی رؤیت با چشم ظاهری را جایز می داند که این نظر با اندیشه علامه و مبانی شیعه ناسازگار است.

◇ دین در قرآن

مرزبان کریمی، تهران، سدره المنتهی، چاپ اول، ۶۴۰ ص، وزیری.

مؤلف در کتاب سعی دارد پدیده دین و شریعت را بر اساس نگرش قرآن بررسی نماید. فصل آغازین کتاب، شامل تعریفی از چند واژه و اصطلاح است، از جمله: اسلام، ایمان، توحید، ثنویت، دین، شرع، شرک، کفر، مذهب و ملت. در فصل دوم دین و ریشه های آن در قرآن بررسی می شود که به باور نویسنده، فطرت، منشأ دین و مذهب است. فصل سوم کتاب، بررسی ریشه های اختلاف و انحراف از دین است که برای مثال به پیروی از هوا و هوس، حفظ منافع مادی، گمراهی، علایق و سنت های قومی، ستمگری و طغیان انسان اشاره شده است.

در فصل چهارم آیین حنیف (ملة ابراهیم) با چنین مطالبی معرفی شده است: سرگذشت و شخصیت و محتوای آیین حضرت ابراهیم (ع)، مبارزه عملی حضرت ابراهیم (ع) با بت پرستان، آداب و احکام آیین حنیف ابراهیم (ع)، و مقایسه بین روش پیامبر اسلام (ص) و حنفاء. در بخش های دیگر کتاب این مباحث آمده است: آیین صابئین یا

مندائیان، زرتشت، آیین یهود، آیین مسیحیت و آیین اسلام.

◇ دین و بنیادهای دموکراتیک

سمید محمد ناصر تقوی، تهران، سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، چاپ اول، ۲۲۰ ص، رفعی.

این پژوهش به منظور نشان دادن وجوه تمایز و تشابه بین مردم سالاری دینی با دموکراسی معاصر (لیبرال دموکراسی) به نگارش درآمده است. برخی نتایج این پژوهش بدین قرار است:

۱. از آن جا که در دموکراسی لیبرال و دموکراسی دینی، چارچوب حاکم ارزشی بر این دو نوع حکومت، بسیار تأثیرگذار هستند، بیشترین تفاوت های این دو حکومت را در تأسیس پذیری شاخصه های اختصاصی هر یک از این چارچوب های ارزشی می بینیم. در لیبرال دموکراسی چارچوب ارزشی حاکم، اصول و ارزش های هویت بخش لیبرالیسم است و در مردم سالاری دینی، ارزش های دینی. بنابراین یکی از تفاوت های اصلی شهروند دموکراسی لیبرال با شهروند مردم سالاری دینی در نوع تعهد آن هاست. یکی متعهد به اصول و ارزش های لیبرالی است و دیگری متعهد به ارزش های دینی.

۲. تاریخ و تجربه دموکراسی ها نشان داده است که دموکراسی همواره در پیوند با سنت ها، آداب، تاریخ و تمدن جوامع بوده است. به همین دلیل، نظریات بسیاری از اندیشمندان غربی در دهه های اخیر بر بومی سازی دموکراسی قرار گرفته است. بومی سازی، قاعده ای کلی است که با نفی دموکراسی تقلیدی، در آن عناصر دموکراتیک در هماهنگی با خصوصیات بومی و فرهنگی هر جامعه به درجه ای از استواری رسیده است و به

جای دموکراسی های صوری و متزلزل، شاهد دموکراسی پایدار هستیم.

۳. نظارت دین بر سیاست و حکومت نه تنها تهدید کننده عناصر دموکراتیک نیست، که به جهت آن همگرایی و همراهی جوهره دموکراسی و دین و وجود امتیازاتی چون دموکراسی خصصتی، علاوه بر دموکراسی ساختاری، دموکراسی به اوج بالندگی فرد می رسد و این چنین است که می توان گفت: دموکراسی راستین در چنین حکومتی تحقق نخواهد یافت و مردم سالاری در اسلام بسیار بیشتر و بالاتر از دموکراسی و مردم سالاری در فقدان این شرایط و چارچوب به وقوع خواهد پیوست.

◇ مباحث اعتقادی و اجتماعی

مهدی بازرگان، تهران: شرکت سهامی انتشار، چاپ اول، ۴۸۴ ص، وزیری.

در یازدهمین مجموعه آثار زنده یاد مهندس مهدی بازرگان، ۱۲ اثر از ایشان با موضوعات اعتقادی و اجتماعی تحت این عنوان به چاپ رسیده است: «پیروزی حتمی»، «حکومت جهانی واحد» و «امام زمان» که حاصل تدوین سه سخنرانی در جشن نیمه شعبان انجمن اسلامی دانشجویان در سال ۱۳۳۹، ۱۳۴۱ و ۱۳۵۷ است که به موضوع مهدویت اختصاص دارد؛ «رنگ ها و نقش ها در عاشورا» حاصل سخنرانی وی در عاشورای حسینی در ۱۳۴۱/۲/۲۳ است؛ «مبارزات سیاسی، مبارزات مذهبی» در سال ۱۳۴۱ تألیف و به عنوان یک دستورالعمل اعتقادی به وسیله مبارزان مسلمان در داخل و خارج کشور به عمل درآمده است. «مسجد و اجتماع» حاصل سخنرانی در جشن مبعث، در مسجد هدایت به سال ۱۳۴۷ است. در این اثر، نقش مسجد به منزله

مرکز پرستش خدا در اجتماع بررسی گردیده و جایگاه آن در دوران خلفای اموی و عباسی و در ایران بعد از اسلام، چه از جنبه ساختمان و بنا و چه از جنبه اجتماعی تحلیل و نقد شده است؛ «جهان بینی پیغمبران» که تفصیل سخنرانی مورخ ۱۳۵۲/۵/۳۰ تهیه شده نشان می‌دهد که در بعثت پیامبران جنبه‌های نهی از منکر بر موارد امر به معروف می‌چربد و سنت ائمه پیش‌تر مبارزه منفی بوده تا مبارزه مثبت تعرضی؛ «انسان و زمان» حاصل سه جلسه سخنرانی در جمع اعضای انجمن اسلامی مهندسين در سال ۱۳۵۳ است؛ «تلاش و توکل» تفصیل و تدوین سخنرانی در انجمن اسلامی مهندسين در حدود سال ۱۳۵۴ است که در این اثر، تلاش و توکل از دیدگاه طبیعی و مادی و سپس از منظر قرآن و دین بررسی گردیده و جواب‌های ملموسی به دست داده شده است؛ و «آفات توحید» که حاصل سه جلسه سخنرانی در شب‌های ماه مبارک رمضان در مسجد قبا در سال ۱۳۵۶ است.

◇ مردم‌سالاری دینی (مبانی و دلایل)

به اهتمام: کاظم قاضی‌زاده، زیر نظر: یحیی فوزی، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س)، چاپ اول، جلد دوم، ۲۷۶ ص، رقی.

مجلد دوم از مجموعه «مردم‌سالاری دینی» متضمن مقالاتی درباره مبانی و دلایل مردم‌سالاری دینی تحت این عنوان است: «مبانی مشروعیت قدرت سیاسی از دیدگاه امام خمینی (ره)» / مقصود رنجبر، «موانع نظری اندیشه جمهوریت در فرهنگ دینی / سید محمد علی ایازی»، «بنیادان‌های کلامی مردم‌سالاری دینی / محمد نوری»، «محدودیت قدرت، راه کاری در جهت مهار قدرت در اسلام / محمدحسین

مهوری»، «نقش‌های سیاسی مردم از دیدگاه امام خمینی (ره) / سیده معصومه حسینی»، «تحلیل منشأ حاکمیت سیاسی در سیره و نظریه سیاسی امام علی (ع) / محمد بلالی اوصیا»، «دلایل نقلی مردم‌سالاری دینی / احمد عابدینی»، «انسان مختار و حد آمریت حکومت از دیدگاه اسلام / سیدابوالفضل موسویان»، «مهار قدرت سیاسی از دیدگاه اسلام / هادی قابل»، «مردم‌سالاری دینی در نظام جمهوری اسلامی ایران / محمد اسماعیل زاده»، «آموزه مالکیت مشاع و مردم‌سالاری / میرموسوی» و «جایگاه امر به معروف و نهی از منکر در نظام مشارکت سیاسی / سیدحسن اسلامی».

◇ مردم‌سالاری دینی (لوازم و پیامدها)

به اهتمام: کاظم قاضی‌زاده، زیر نظر: یحیی فوزی، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س)، چاپ اول، جلد سوم، ۵۲۰ ص، وزیری.

در جلد سوم از مجموعه «مردم‌سالاری دینی» مقالاتی در خصوص لوازم و پیامدها و مباحث جانبی مردم‌سالاری دینی تحت این عناوین به چاپ رسیده است: «نظارت بر قدرت سیاسی در اسلام / محمدحسین حبیب‌آبادی»، «راه‌کارهای درونی و مهار قدرت در اسلام / محمدحسین مهوری»، «جایگاه ساز و کارهای بیرونی مهار قدرت سیاسی در نظام مردم‌سالاری دینی / محمدکاظم تقوی»، «مهار قدرت سیاسی در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران / مهدی پورحسین»، «آزادی هم‌چون جوهره شخصیت / محمد ثقفی»، «مردم‌سالاری دینی و حقوق اقلیت‌ها در نظریه سیاسی امام خمینی (ره) / شریف لک‌زایی»، «حقوق سیاسی - اجتماعی ملت در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران / ابراهیم

امیری»، «مردم‌سالاری دینی: هم‌نشینی عدالت و آزادی / منصور میراحمدی»، «دین و مسأله حقوق بشر در نظام مردم‌سالاری / مصطفی پور»، «نصیحت پیشوایان / محمدحسین مهوری»، «پاسداری از آزادی در نظام مردم‌سالاری دینی / محمدحسین آبادی»، «محدوده و مرجع تصمیم‌گیری‌های عرفی در نظام مردم‌سالاری دینی / احمد عابدینی» و «آزادی‌های سیاسی از دیدگاه امام خمینی (س) / مقصود رنجبر».

◇ معرفه اهل بیت‌ال بیت (ع) فی ضوء الکتاب و السنه: درسه و تحلیل

سیدراضی حسینی، قم، مهر امیرالمؤمنین (ع)، چاپ اول، ۶۱۶ ص، جلد اول، وزیری.

پژوهشی است درباره شخصیت اهل بیت (ع) و فضایل آنها از دیدگاه قرآن کریم. کتاب در پنج فصل تنظیم شده است. ابتدا مفهوم عبارت اهل بیت و دسته‌بندی روایات درباره اهل بیت صورت گرفته سپس با پژوهشی گسترده در آیه تطهیر عصمت اهل بیت ثابت شده است. در این زمینه بحث‌های لغوی، سندشناسی، دلالت آیه و شبهات مختلف مطرح و پاسخ داده شده است. مباحث بعدی گزارش آیاتی مانند آیه مدّت، آیه مباحله، آیه اعتصام به حبل‌الله، آیه جعل و د، آیه اهل ذکر، آیه و لکل قوم هاد، آیه اطعام، آیه سؤال، آیه ولایت، آیه غدیر، آیه اولی الامر، آیه کونوا مع الصادقین و نیز آیاتی است که به وضوح درباره حضرت علی نازل شده است. نویسنده برای اثبات برداشت و استدلال‌های خود همواره به متون حدیثی و کلامی اهل سنت تمسک می‌کند.

◇ محی‌الدین ابن عربی و نقش خیال قدسی در شهود حق

مریم صنایع پور، تهران، نشر علم، چاپ اول، ۲۴۸ ص، رقی.

در کتاب مذکور، نخست اصول اندیشه «ابن عربی» (۵۶۰-۶۳۸ق) در سه بخش «هستی شناسی و خداشناسی عرفانی»، «جهان شناسی و نظریه عرفانی پیدایش جهان» و «انسان شناسی عرفانی» تبیین گردیده است. سپس طریقت خیال در سر وجودشناسانه-در قوس نزول از جانب حضرت حق- و سیر معرفت شناسانه، در قوس صعود با رجعت به سمت حضرت حق، ترسیم و مبانی و لوازم این نزول و صعود بررسی شده است. و در ادامه نیز به اجمال برخی نکات در اندیشه ابن عربی به نقد گذاشته شده است.

بنابر آن چه در کتاب آمده، ابن عربی معتقد است در انسان نیروی ادراک کننده دیگری غیر از عقل و احکام آن یافت می شود. عرصه فعالیت این نیرو، پهنه «خیال» است که در این عالم، جمع میان اضداد پدیدار می شود؛ زیرا نزد حس و عقل جمع میان دو ضد، ممتنع است اما نزد «خیال» چنین امری محال نیست.

چیرگی اسم قوی و قوت خدا، جز در آفرینش نیروی تخیل و عالم خیال آشکار نمی شود. این عالم نزدیک ترین دلالت به حق است؛ زیرا حضرت حق، اول است و آخر؛ ظاهر است و باطن.

ابن عربی می گوید: عارف باید جامع میان اضداد باشد یعنی هنگامی که در حال «قبض» است هم زمان در «بسط» باشد و برعکس. عارف جز از راه جمع کردن میان دو ضد، شناخته نمی شود.

ابن عربی معتقد است که خیال، منزل الفت جامع میان حق و خلق و همان صورتی است که انسان بر آن آفریده شده است و این آگاهی نیرومندترین آگاهی ای است که به وسیله آن، وحدانیت دانسته می شود و واحدیت را در کثرت ادراک می کند نه به طریق حسابدانان؛ زیرا آن،

طریقی پنداری و این، علمی مشهود و محقق است.

ابن عربی معتقد است که فعالیت خیال همیشه در همبستگی با صورت های محسوس روی می دهد؛ زیرا خیال، تنها آن چه را دارای صورت محسوس یا مرکب از اجزای محسوس است و توسط قوه مصوره ترکیب می شود نگه می دارد و از این رهگذر، صورتی را به دست می دهد که در حس اصلاً دارای وجودی نیست اما برای بیننده محسوس است. ابن عربی در نظریه عرفانی خویش از عوالم خیال به منزله طرق معرفة الله نام می برد.

◊ ایمان گروهی: نظریات کرکگور، ویتگنشتاین و پلانتینگا

رضا اکبری، قم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، چاپ اول، ۲۸۸ص. رقی.

نگارنده در این کتاب کوشیده تا دیدگاه های سه اندیشمند برجسته یعنی «کرکگور»، «ویتگنشتاین» و «پلانتینگا» را در خصوص استدلال های فلسفی برای اثبات خداوند را بی ارتباط و حتی مضر باورهای دینی می داند.

ویتگنشتاین با به کارگیری مفاهیمی کلیدی همچون «بازی های زبانی»، استدلال های فلسفی را کاملاً بی ارتباط با باورهای دینی قلمداد می کند و پلانتینگا گزاره «خداوند وجود دارد» را گزاره ای بی پایه و بی نیاز از استدلال تلقی می کند.

به زعم نگارنده «باورهای دینی در نگاه هر سه اندیشمند تمامی باورهای دینی را شامل می شوند. باورهای دینی، هر چه باشند، بی نیاز از استدلال هستند و استدلال در مواردی مضر به حال آن هاست».

وی خاطر نشان می سازد: «نوع نگرش این سه اندیشمند بزرگ درباره رابطه استدلال های عقلی و باورهای دینی متفاوت است. کرکگور در بحث خود،

بیش از آن که به استدلال های متأللهانی همچون آکوئیناس نظر داشته باشد به استدلال های تاریخی توجه دارد و این توجه از سیطره تفکر هگل در دوران او سر بر آورده است. اما ویتگنشتاین با نگاهی زبان شناختی به مقوله رابطه استدلال ها و باورهای دینی می پردازد. این نوع نگرش که به ویتگنشتاین اختصاص دارد، در دل خود از اندیشه های زبان شناختی به مسئله مذکور توجه کرده است. او با نقد مبنایگروی سنتی، نظریه خود را اثبات می کند. در این نگاه، مباحث تاریخی و زبان شناختی از جایگاه چندانی برخوردار نیستند. نوع نگرش پلانتینگا نیز با توجه به سیطره معرفت شناسی در فلسفه های تحلیلی عصر حاضر کاملاً طبیعی است».

◊ دین اندیشان متجدد: روشنفکری دینی از شریعتی تا ملکیان

محمد منصور هاشمی، تهران، کویر، چاپ اول، ۳۶۸ص. رقی.

این کتاب، پژوهشی است درباره جریان روشنفکری دینی و چند چهره برجسته آن که در چهار فصل به ترتیب گزارش و بررسی و ارزیابی اندیشه های «علی شریعتی»، «عبدالکریم سروش»، «محمد مجتهد شبستری» و «مصطفی ملکیان» در مقام شخصیت های شاخص سیر تاریخی روشنفکری دینی آمده است.

در خاتمه بر اساس بررسی های مذکور، تحلیلی درباره این جریان به دست داده شده است. کتاب همچنین ضمیمه ای درباره نسبت اندیشه های دکتر علی شریعتی و احمد فروید و سه پیوست در بررسی و نقد برخی آرا و افکار متفکران مذکور دارد.

نگارنده خاطر نشان می سازد: «در روشنفکری دینی قطعاً وجوه مثبتی وجود داشته است مانند تحریک اندیشه مردم علاقمند و ایجاد شور و شوق فکری در

سطح جامعه، ترویج بحث و روشمند و استدلالی، تلاش برای ایجاد دنیایی آبادتر و عادلانه‌تر و آزادتر و نقد چهارچوب‌ها و ساختارهای صلب قدرت اجتماعی و سیاسی و بازکردن افق دینداری و سعی در عرضه دین در طرازی برتر و صورتی عمیق‌تر. هدف روشنفکران دینی - حتی دکتر علی شریعتی - ارائه صورتی خردمندانه و محکم‌تر و مستدل‌تر از دین بوده است و تلاش برای رفع تعارضات دین و دنیای جدید و دور ساختن دین از بحران‌های گونه‌گون.

وی معتقد است: «روشنفکری دینی در طول زمان بیش‌تر مشغول گشودن گره‌هایی بوده است که خود پیش‌تر آن‌ها را زده است. مثلاً دین برای دنیا پرورده روشنفکری دینی بوده است و دین برای آخرت - پروژه روشنفکری در زمانی دیگر - گشودن گره‌ای است که با پروژه اول ایجاد شده است... روشنفکر دینی خود را میراث‌دار انبیا معرفی می‌کرد و روشنفکری دینی است که این دعاوی را رد می‌کند و به همین ترتیب، با این تصور گمان می‌کنم جریان خاصی که به نام روشنفکری دینی می‌شناسیم به پایان راه خود رسیده است... اما پایان روشنفکری دینی پایان دین اندیشی نه فقط به معنای عام که به معنای دین اندیشی متجددانه هم نیست. تا دین هست و تجدد هست دین اندیشی متجددانه هم به عنوان یکی از مهم‌ترین شاخصه‌های دین اندیشی باقی خواهد ماند».

◊ فواید الفواد

حسن بن علی حسن دهلوی، تهران، زوار، چاپ اول، ۴۵۶ص، وزیری.

کتاب حاضر، تصحیحی است از «فواید الفواد» تألیف «امیر حسن سجزی» - از بزرگ‌ترین شاعران فارسی‌گوی هند در اواخر قرن هفتم و اوایل قرن هشتم. فواید

الفواد از آثار منشور امیر حسن و از کتاب‌های مهم تصوف «چشتیه» - از سلسله‌های طریقت در هند - است. فواید این کتاب بیش‌تر در اشتغال آن است بر بسیاری از مباحث تصوف و تأویل و توجیه آن‌ها و توضیح اصطلاحات متداول میان صوفیان با آن پختگی و کمالی که در قرن هفتم و هشتم هجری برخوردار بود. کتاب مأخذی است برای تحقیق درباره بسیاری از مشایخ بزرگ تصوف و شعرای صوفیه و هم چنین رجال و بزرگان دیگری که در قرن‌های هفتم و هشتم می‌زیستند؛ به ویژه بزرگان و رجال در فرقه‌های سهروردیه و چشتیه ملتان و دهلی.

نسخه‌های اصلی در تصحیح اثر بدین قرار است: نسخه خطی موجود در کتابخانه همدرد به شماره ۲۶۲۵؛ نسخه چاپ لاهور با ترجمه اردوی کتاب در اردو آکادمی دهلی و نسخه دیگری که تنها شامل سه جلد نخستین فواید الفواد است.

◊ گنابادیه: تاریخ و عقاید

علی حسن بیگی، قم، سبط‌النبی، چاپ اول، ۲۹۶ص، وزیری.

این کتاب، نگاهی است بر تاریخ و عقاید گنابادیه - یکی از فرقه صوفیه و از سلسله نعمت‌اللهیه - که همراه مطالبی در خصوص تصوف، سیر اجمالی تاریخ تصوف تا عصر قاجار، ارتباطات فکری و اعتقادی تصوف و تشیع، و تصوف در اواخر دوره زندیه و عصر قاجار به چاپ رسیده است. گفتنی است سابقه فرقه گنابادیه به عصر قاجار باز می‌گردد.

از جمله اعتقادات این فرقه می‌توان به دیدگاه آن‌ها درباره ولایت اشاره کرد که عبارت است از: بیعت با مشایخ. هم چنین آنان معتقدند که مشایخ، محدث هستند (مقصود کسی است که صدای ملک می‌شنود، اما او را نمی‌بیند). جانشینی به

امر خداوند، متصف دانستن خود به صفات الهی، خود را مخزن الاسرار دانستن، با اهمیت شمردن ذکر خفی نسبت به ذکر جلی، استفاده از فکر (به نظر آوردن سالک صورت مرشد را)، اعتقاد به نص (رسیدن سلسله اجازة راهنما معصوم (ع) در ارشاد به خلق)، اعتقاد به رجعت (تجلی ظهور قدرت ائمه (ع) و سلطه در این عالم)، عدم دخالت در سیاست و دادن دستورهای یکسان به سالکان از دیگر اعتقادات این فرقه است.

◁ فقه و حقوق

◊ پژوهشی فقهی در خبر و خبرگزار

جواد فخار طوسی، قم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، چاپ اول، ۳۲۵ص، رفعی. این اثر تحقیقی است در متون فقهی و روایی و تمدن گذشته اسلامی برای شناسایی اصول و مبانی اطلاع‌رسانی، خبر و خبرگزاری. نویسنده ضمن بحث از اهمیت اطلاع‌رسانی از سیاست‌های شرعی در گردش اطلاعات و جنبه‌های فقهی این موضوع بحث می‌کند و سیستم اطلاع‌رسانی درست و نادرست را همراه احکام فقهی هر یک پژوهش می‌کند. نهاد خبرگزاری، عدالت در گردش اطلاعات، تعدد مخبران، حقوق مخبر، افشای اسرار، اشاعه فحشا، نشر اکاذیب، ظرفیت‌های خبر و پیامدهای آن از مهم‌ترین مباحث کتاب می‌باشد. نویسنده همراه موضوع‌شناسی خبر و بررسی کارکرد خبر و نقش آن در پدیده‌های فرهنگی و قضایی و حقوقی به حکم‌شناسی آن نیز پرداخته است.

◊ تحقیق و ترجمه رساله تقیه امام خمینی

زهرا فهريستی، تهران، پژوهشگاه امام خمینی (س) و انقلاب اسلامی، چاپ اول، ۱۲۸ص، رفعی.

در کتاب مذکور، ضمن بررسی تقیه از

دیدگاه فقها، مبانی مشروعیت تقیه با استناد به دلایل قرآنی، روایی، عقلی نیز اجماع و شواهد تاریخی بازگو گردیده، هم چنین به بررسی تطبیقی تقیه در مذهب اسلامی پرداخته شده است. در ادامه، ترجمه و شرحی از رساله تقیه امام خمینی (ره) فراهم آمده است.

گفتنی است، «تقیه» از احکام سیاسی-اجتماعی است که جزء احکام ثانوی محسوب می شود. تقیه برای شرایطی خاص (مانند حالت خوف از ضرر مالی، جانی یا عرضی) قانون گذاری شده است و سبب می گردد جامعه دین آن قدر تنگ نشود که جای هیچ گونه تطابق و انطباق با شرایط فشار و اضطراب و یا شرایط خفقان آور حاکمان غیر مسلمان یا مخالف را باقی نگذارد. بلکه به مکلف، این قدرت و وسعت را می دهد تا با اتخاذ روش های مناسب (که برخی از آن ها در روایات و متون اسلامی اشاره شده) خود را از خطراتی که ممکن است با آن مواجه شود، رهایی بخشد و یا خود را از درگیری های مضر و بیهوده آسوده کند تا بتواند در فرصتی مناسب هدف اصلی دینی خود را گسترش دهد. تقیه برای جلوگیری از قتل نفوس و دیگر ضررهای مالی، جانی و عرضی وضع شده و رهایی از آن ها قالب های متناسب با شرایط خویش را می طلبد.

◊ خطابات قانونیه

تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار حضرت امام خمینی (ره)، چاپ اول، ۲۰۰ ص، رقیعی. در این کتاب نخست به تبیین نظریه «خطابات قانونیه»- از نوآوری های امام خمینی (ره) در اصول فقه- و ادله آن با بهره گیری از نوشته ها و تقریرات درس های امام (ره) پرداخته شده است. و سپس دیدگاه برخی از علمای معاصر

شامل آیت الله یوسف صانعی، محمدعلی گرامی، محمد مؤمن، سیدعلی محقق داماد، سیداحمد مددی و حجج الاسلام مهدی گنجی و محمدصادق لاریجانی درباره این نظریه عرضه گردیده و اشکالاتی که بر آن وارد شده است.

گفتنی است نظریه خطابات قانونیه دیدگاهی است درباره چگونگی تشریح احکام در شریعت اسلام. این نظریه در پاسخ به این پرسش اصلی شکل می گیرد که آیا خطابات شرعی ای که از طریق آن ها احکام شرعی اثبات می شود، اصالتاً متوجه افراد است یا جامعه؟ صاحب نظریه بر این عقیده است که خطابات شرعی بالا صاله متوجه جامعه است و اگر افراد نیز خود را مخاطب شارع می بینند، از آن رو است که افراد جامعه مخاطب شارع هستند. خطابی که بالا صاله متوجه جامعه است، «خطاب قانونی» نامیده می شود.

بر اساس این نظریه، اراده تشریحی شارع مقدس عبارت از اراده انجام تکلیف از سوی مکلف و برانگیختن او برای عمل به تکلیف نیست، بلکه اراده قانون گذاری و جعل احکام «علی نحو العموم» است. در خطابات قانونیه، برانگیختن مکلفان با انبعاث آنان نه به انجام تکلیف، به صورت موجبه جزئیه معتبر است نه به صورت موجبه کلیه؛ لذا همین که در مجموعه مورد خطاب، کسانی باشند که از خطاب برانگیخته شوند، برای صحت خطاب کافی است.

◊ تحلیل راهبردی شیوه های مطلوب امر به معروف و نهی از منکر

تدوین: نعمت الله ولی زاده، تهران، بروج، چاپ اول، ۱۵۶ ص، رقیعی. تحقیق حاضر که به روش نمونه گیری و از طریق پرسش نامه فراهم آمده، درباره

چگونگی دست یابی به مؤثرترین شیوه های ترویج معروفات و تحدید منکرات با این اهداف نگارش یافته است. شناخت شیوه ها و روش های مفید و مؤثر امر به معروف و نهی از منکر، شناخت الگوهای آمرین به معروف و ناهیان از منکر، شناخت میزان موفقیت سازمان ها و ارگان هایی که در حال حاضر به این امر اقدام می کنند، شناخت وظایف مردم و مسئولان در امر به معروف و نهی از منکر و ...

گفتنی است در این تحقیق جامعه آماری را مردم (افراد ۱۶ سال به بالا)، مسئولان دولتی و دست اندرکاران کشوری و نخبگان شامل: علما، اساتید دانشگاه، شخصیت های هنری و ادبی، دست اندرکاران رسانه های جمعی و صاحب نظران تشکیل داده اند.

پاره ای از نتایج تحقیق بدین شرح است: اکثریت بالایی از پاسخگویان معتقدند که اجرای امر به معروف و نهی از منکر در جامعه ما در حد «خیلی زیاد و زیاد» ضروری است (۴/ ۸۵ درصد)؛ ارتباط نامشروع، بی حجابی، بی عدالتی، دروغ گویی، رشوه خواری و خیانت از عمده ترین منکرات موجود در جامعه از نظر پاسخگویان است. بیش ترین درصد از پاسخگویان بهترین و مؤثرترین راه امر به معروف و نهی از منکر را «برخورد قانونی» دانسته اند؛ و از نظر بیش تر افراد (۸/ ۵۴ درصد) وزارت ارشاد در زمینه امر به معروف و نهی از منکر باید وظیفه «عملی» و از نظر ۶/ ۳۶ درصد باید وظیفه «زبانی» داشته باشد.

◊ تجربه کارآمدی حکومت ولایی

علی ذوعلم، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، چاپ اول، ۳۸۸ ص، رقیعی. موضوع این تحقیق، تبیین و اثبات این نظریه است که ولایت فقیه به منزله مبنای نظام سیاسی اسلام در عصر غیبت

معصوم (ع)، علاوه بر پشتوانه نظری و استدلالی خود، در تجربه ۲۵ ساله جمهوری اسلامی ایران به پشتوانه ای تجربی و عملی نیز دست یافته است و با تکیه بر توانمندی و کارآمدی عینی آن می تواند به مشابه تجربه ای موفق از استقرار حکومت دینی در دوران معاصر عرضه گردد.

کتاب مذکور در سه بخش سامان یافته است: بخش نخست به مباحث نظری درباره نقش و جایگاه رهبری ولایی و وظایف و اختیارات او در فلسفه سیاسی اسلام و نیز در قانون اساسی و بررسی مقوله کارآمدی و شاخص های آن برای سنجش میزان کارآمدی عنصر ولایت فقیه در نظام جمهوری اسلامی اختصاص دارد. در بخش دوم به بررسی های عینی و تجربی درباره کارآمدی رهبری پرداخته شده و آیات و احادیث و افکار و اندیشه های معاصر درباره سرنوشت انسان و حقیقت آن مطالبی بیان شده است.

مبانی سیاست جنایی حکومت اسلامی

جلال الدین قیاسی، قم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، چاپ اول، ۳۸۴ ص، رقیعی.

نگارنده در مقدمه این کتاب، تعریفی از سیاست جنایی به دست می دهد. به تصریح وی: «سیاست جنایی عبارت است از سیاست های اتخاذی در قبال جرم که منحصر به برخورد کیفری از طریق سیستم قضایی است».

وی در ادامه سؤالاتی در خصوص نحوه ارزیابی در سیاست جنایی حکومت اسلامی (مبتنی بر فقه امامیه) و چگونگی حل تعارض بین یافته های علمی با احکام شرعی در سیاست جنایی اسلامی را مطرح می کند و این که آیا سیاست جنایی حکومت اسلامی مبتنی بر پدروسالاری

(پاترنالیزم) است و حکومت به خود حق می دهد در حیطه خصوصی افراد نیز قانون گذاری کند یا خیر؟ برخی از پیشنهادهایی که نگارنده در خصوص سیاست جنایی تقنینی در حکومت اسلامی عرضه می کند، عبارت است از:

۱. تمام احکام شرعی فارغ از قطعی یا ظنی بودن آن ها باید به طور علمی ارزیابی شوند و حکومت اسلامی نباید تنها به اجرای احکام شرعی بسنده نماید و به شکل ادای یک تکلیف شرعی آن را مد نظر قرار دهد.

۲. در مقام ارزیابی احکام شرعی باید تا آن جا که ممکن است از قضاوت های عرفی خودداری شود و با استفاده از روش های شناخته شده تحقیق در علوم انسانی به ارزیابی علمی اجرای احکام پرداخت.

۳. موضوع احکام ثانویه عناوینی همچون ضرر و عسر و حرج است و لازمه چنین موضوعاتی، تحقیق حالت های بحرانی یا حداقل نامطلوب در جامعه است.

۴. گاه لازمه برخی از روش های تحقیق در علوم انسانی، تعطیلی احکام شرعی است. حکومت اسلامی تا حد امکان باید از اجرای چنین روش هایی خودداری کند و از روش های جایگزین استفاده نماید.

۵. قانون گذار اسلامی برای رهایی از بن بست های ناشی از اجرای احکام شرعی بهتر است در خصوص معیار شرعی بودن احکام، تمام فتاوی معتبر تاریخ فقه شیعه را مد نظر قرار دهد تا گزینه های بیشتری برای انتخاب در اختیار داشته باشد.

عقاید اقتصادی اندیشمندان مسلمان

ابوالحسن محمد صادق، عیدت غزالی، مترجم: احمد شعبانی، تهران، دانشگاه امام صادق (ع)، چاپ اول، ۴۴۴ ص، وزیری.

در این کتاب که هر فصل آن به تبیین آرا و اندیشه های اقتصادی یکی از متفکران مسلمان اختصاص یافته، عمدتاً اندیشه های اقتصادی علمای اهل تسنن طی سده های پنجم تا دوازدهم هجری به تصویر کشیده شده است. عالمانی همچون المحاسبی، ابن حزم، نظام الملک طوسی، غزالی، ابن طفیل، ابن تیمیه، ابن القسیم، الشاطبی، ابن خلدون و شاه ولی الله.

به نظر مترجم: «کتابی که برگردان فارسی آن را در پیش روی دارید عمدتاً تلاشی است که نشان می دهد مباحث اقتصادی فراوانی از قبیل قیمت ها، قیمت گذاری، پول، بهره، سازمان اقتصادی، حقوق مالکیت، دستمزدها، مالیات ها، قانون گذاری و ... از جمله مسائلی هستند که دارای قدمتی بسیار کهن نزد علمای مسلمان بوده و بسیاری از این مباحث با دقت هایی در خور تحسین مورد توجه و تجزیه و تحلیل آن ها قرار گرفته است ...»

با کنکاش در اندیشه های اقتصادی خواجه نصیرالدین طوسی معلوم می شود که چگونه ششصد سال قبل از آدام اسمیت اسکاتلندی، در جهان اسلام و در ایران تجزیه و تحلیل های علمی اقتصادی وجود داشته است.

به همین ترتیب بر خلاف آن چه در کتب تاریخ عقاید و اندیشه های اقتصادی آمده که آدام اسمیت (۱۷۹۰-۱۷۲۳) پدر علم اقتصاد است؛ زیرا او بود که برای نخستین بار مهم ترین مسائل اقتصادی را به صورتی علمی مطرح ساخت و کوشید تا تئوری های اقتصادی را که بیان گر اقتصاد زمان خود وی بوده است عنوان نماید ...

در یک مقایسه کوتاه و سریع بین دو سلسله از دانشمندان اقتصادی در دنیای غرب و بین علمای مسلمان ... ملاحظه

می شود که نخستین سلسله از صاحبان عقاید اقتصادی که در ادبیات اقتصادی غرب مورد توجه قرار می گیرد و حتی قبل از اقتصاددانان کلاسیک و مرکانتی لیست ها بودند گسروهی تحت عنوان «اریزانان کشورداری و جزوه نویسان» نام گرفتند که این گروه (قرن هفدهم میلادی) معاصر با آخرین سلسله از نویسندگان مسلمان از قبیل شاه ولی الله و ابن خلدون (پس از ابن خلدون و قبل از شاه ولی الله) ... قرار می گیرند.

◀ قرآن و حدیث

◊ النظم القرآنی

عالم سبیط نبیلی، قم، ذوی القربی، چاپ اول، ۲۲۶ ص، وزیری.

تحلیلی است از «اسلوب بیانی و لفظی قرآن کریم». نویسنده نخست اصطلاحات لفظ، مرکب، ترکیب و معنا را توضیح داده و تحلیل های خود را درباره رابطه لفظ و معنا در هیئت مفرد یا ترکیبی و جوه متعدد معانی بیان کرده است.

وی به ردّ ترادف می پردازد و معتقد است هر لفظی برای معنای خاصی با حالت ویژه ای وضع شده است. به همین علت به تحلیل قیسود رابطه لفظ و معنا در خصوص حروف، افعال، اسماء و صفات پرداخته است.

با توجه به همین نکته، معانی استعاری، مجازی، کنایی، ایجاز و اطناب از نظر نویسنده پذیرفته نیست و اقوال نحویین را درباره این موضوعات به نقد می کشد. بنابراین الفاظ دارای معنای ویژه و منحصر به فرد هستند چه به صورت مفرد باشند چه ترکیبی و چه به صورت جمله. وی این نظریه خود را «منهج لفظی» می نامد و برای هر موضوع به آیات متعددی استناد

می کند. در پایان به اشکالات مربوط به «تناقض ظاهری آیات قرآن» پاسخ می دهد.

◊ «مستشرقان و تاریخ گذاری قرآن» (پژوهشی در تاریخ گذاری قرآن از منظر خاورشناسان)

محمد جواد اسکندرلو، قم، پژوهش های تفسیر و علوم قرآن، چاپ اول، ۲۲۶ ص، وزیری.

متن حاضر پژوهشی است در خصوص تاریخ گذاری قرآن از دیدگاه مستشرقینی چون: «گوستاو وایل»، «تودور نولدکه»، «بلاشر»، «گریم»، «ریچارد بل»، «ویلیام مویر» و «هرشفلد».

گفتنی است تاریخ گذاری (کرونولوژی) قرآن عبارت است از این که به کمک روایات مختلف مکی و مدنی، اسباب نزول، ترتیب نزول، ناسخ و منسوخ، تاریخ پیامبر اسلام (ص) و تصریحات قرآن، درباره رویدادهای زمان مند تاریخ رسالت آن حضرت، زمان و ترتیب تاریخی نزول هر یک از سوره های قرآن (اعم از یک سوره تمام یا بخشی از آن) شناسایی و معین گردد.

نگارنده پس از ذکر دیدگاه خاورشناسان یاد شده، از دیدگاه آنان درباره جابه جایی در آیات قرآن یاد می کند. صرفاً به این بهانه که هیچ ربط و تناسبی میان آن آیات با قبل و بعدشان مشاهده نمی شود. دیگر آن که برخی از آنان پیامبر را مؤلف قرآن معرفی می کرده اند.

به تصریح نگارنده:

۱. «یکی از اشتباهات مشترک همه خاورشناسانی که به اظهار نظر در تاریخ قرآن پرداخته اند، این است که معتقدند وحی مکی با وحی مدنی در اسلوب متفاوت است؛ بدین معنا که اسلوب سوره های مکی شدت و خشونت ولی سوره های مدنی دارای ویژگی های از قبیل نرمش، گذشت و مهربانی است.

واقعیت این است که قرآن کریم در هر دو قسم مکی و مدنی، شامل شدت و خشونت ولی سوره های مدنی دارای ویژگی هایی مانند نرمش، گذشت و مهربانی است.

۲. از دیگر خطاهای مهم آنان این است که احتمال ها و ذهنیات خویش را در مقام تاریخ گذاری آیات و سوره هم چون حقایق قطعی و مسلم پنداشته اند.

۳. یکی از نقاط ضعف خاورشناسان این است که برای اثبات سخنانشان یا اصلاً دلیل و مدارکی ندارند یا به منابع و مطالب خاورشناسانی دیگر هم چون نولدکه، وایل و بلاشر استناد می کنند و در مواردی هم که به منابع اسلامی ارجاع می دهند، هرگز به منابع شیعی توجه نمی کنند.

◀ اخلاق و تعلیم و تربیت

◊ علم النفس (روانشناسی از دیدگاه دانشمندان مسلمان) به ضمیمه اندیشه های حکیم صدرالمتألهین شیرازی در حوزه روانشناسی فلسفی

محمد عثمان نجاتی، مترجم: سعید بهشتی، تهران، رشد، چاپ اول، ۲۲۰ ص، وزیری.

نگارنده در کتاب حاضر به طرح دیدگاه های برخی از دانشمندان مسلمان گذشته در خصوص آن دسته از موضوعات روان شناختی ای پرداخته که تا کنون اعتبار دارند. وی ضمن مقایسه این دیدگاه ها با دیدگاه های روان شناسان جدید نتیجه می گیرد که دانشمندان مسلمان در این امر پیشقدم هستند. برای نمونه او ابن سینا را مثال زده و خاطر نشان می سازد که این سینا به واسطه تیزهوشی و دقت نظر خود، به شناسایی طبیعت فرایند شرطی سازی نایل آمد، پیش از آن که ایوان پاولف، فیزیولوژیست روسی بتواند با تحقیقات تجربی به آن دست یابد. به

علاوه، ابن سینا توانست فراموشی را از راه ارجاع آن به تداخل معلومات، تفسیر علمی کند؛ تفسیری که روان‌شناسان جدید، جز در ربع اول قرن بیستم به آن نرسیدند.

وی همچنین تصریح می‌کند: «برخی از دانشمندان مسلمان گذشته از قبیل کندی، ابوبکر رازی، مسکویه، ابن خرم، غزالی، فخرالدین رازی، ابن تیمیه و ابن قیم الجوزیه در اهتمام به روان‌درمانی بر مبنای تغییر اندیشه‌ها و باورهای منفی یا اشتباه فرد که در رفتار وی مؤثر است - بر روان‌درمانگران جدید پیرو مکتب درمان رفتاری - شناختی تقدم دارند ...

این حزم، غزالی، ابن تیمیه و ابن قیم الجوزیه برای درمان رفتارها یا خلق‌های ناپسند، روش متضاد با آن اخلاق را برگزیده‌اند. این روش، همان است که روان‌درمانگران رفتاری جدید برای درمان برخی از اضطراب‌های رفتاری از قبیل ترس و بی‌قراری، از آن استفاده کرده‌اند. گفتنی است که نگارنده، ضمن ذکر دیدگاه‌های دانشمندان مسلمان گذشته مانند کندی، ابوبکر رازی، فارابی، ابن مسکویه، اخوان الصفا، ابن سینا، ابن حزم، غزالی، ابن باجه، ابن طفیل، ابن رشد، فخرالدین رازی، ابن تیمیه و ابن قیم الجوزیه به شرح زندگانی و معرفی آثار آنان نیز پرداخته است.

همچنین در بخش پایانی کتاب، مباحثی تحت عنوان «اندیشه‌های ابتکاری حکیم صدرالمثلهین شیرازی در حوزه روان‌شناسی فلسفی» ضمیمه شده است. در این مبحث سعی شده دیدگاه‌های نوین و اندیشه‌های ابتکاری ملاصدرا در حوزه روان‌شناسی در پنج محور یعنی: «جایگاه علم النفس»، «ماهیت نفس»، «حرکت جوهری نفس»،

«حدوث جسمانی و بقای روحانی نفس»، «تجرد قوه خیار» معرفی و تبیین گردد. بنابر نظر نگارنده: «ملاصدرا، علم النفس را از قلمرو علوم طبیعی خارج ساخت و با جای‌دهی آن در قالب چهارمین سفر فلسفی یعنی «سفر بالحق فی الخلق» و بعد از سه بخش اصلی فلسفه خود، یعنی «امور عامه»، «طبیعیات» و «الهیات بالمعنی الاخص» به این علم منزلی اختصاصی و ممتاز بخشید».

◀ ادبیات

◊ اشعار برگزیده شاعران و عارفان در تسبیح و توحید خداوند تبارک و تعالی و مناجات و اندرز و جهاد با نفس و عشق و ...

به اهتمام: سیداسدالله مصطفوی، تهران، صبا، ۲۴۰ص، وزیری.

کتاب حاضر گزیده‌ای از شعرهای شاعران و عارفان درباره توحید و تسبیح خدای متعال، مناجات و نصیحت و اندرز و کسب علم و عمل و جهاد با نفس و هم‌چنین در مدح و ثنای پیامبر اکرم (ص)، امام علی (ع)، و سایر معصومان (ع). عبداللّه انصاری، فردوسی، سنایی، باباطاهر، ابوسعید ابوالخیر، خاقانی، نظامی، عطار، سعدی، شمس تبریزی، مولوی، شاه نعمت‌الله ولی، طوطی، قرشیزی، شیخ بهائی، یغمای جندقی، عماد خراسانی و ... از شاعران انتخاب شده در این کتاب هستند. برای نمونه بخشی از اشعار سعدی شیرازی در حمد و ثنای پروردگار را می‌آوریم:

فضل خدای را که تواند شمار کرد

یا کیست آن که شکر یکی از هزار کرد

آن صانع لطیف که بر عرش کاینات

چندین هزار صورت الوان نگار کرد.

◊ عاشقانه‌های غزل: یک دسته گل دماغ پرور «برگزیده اشعار»

گردآورنده: احد ده بزرگی، شیراز، نوید، ۳۲۸ص، وزیری.

این مجموعه حاوی غزلیات بیش از ۷۰۰ شاعر در سطوح مختلف سنی و از نیمه دوم قرن دوازدهم تا دوره معاصر است که عمدتاً با مضامین عرفانی سروده شده است. عناوین برخی از این سروده‌ها عبارت است از: ترانه گل سرخ، دوباره واژه نام تو، حراجستان، سایه مژگان، دژ خوشاب، اندیشه واهی، آب زندگی، تشنه کام، شکوفه لبخندن چشم پوشی، گاه جوانی، لذت معراج، عروج و هبوط، سرود ما شدن، آتش اندوه، مردم گریز، دشت حیرت، گوهر مراد، بند و بست عشق، به مهر کوش، سرشک دیده پریشان، بزم و محبت، و اشک گل‌ها.

◊ درباره شاهنامه

ابوالفضل خطیبی، تهران، مرکز نشر دانشگاهی، ۲۴۸ص، رقعی.

این مجموعه مشتمل است بر مقاله‌ها و نقدهایی در خصوص شاهنامه فردوسی که همگی آن‌ها از سال ۸۴-۱۳۸۷ در شماره‌های مختلف «نشر دانش» به چاپ رسیده و اینک به همراه دو مقاله نقد دیگر یکی با عنوان «جدل‌های جدید درباره شاهنامه از منظر ادبیات تطبیقی» و دیگری با عنوان «انتخاب اقدام یا ترجیح اصح» فراهم آمده است. مقاله دوم در واقع نقد مفصلی است بر شاهنامه چاپ مسکو که در آن برای نخستین بار، متن انتقادی مصححان شوروی بررسی شده است. این مقاله‌ها و نقدها مباحث مختلف شاهنامه را دربردارد، اما توجه ویژه نگارنده به موضوع تصحیح انتقادی متن

شاهنامه در همه آن‌ها به چشم می‌خورد. برخی از موضوعات کتاب بدین قرار است: بیت‌های زن ستیزانه در شاهنامه، اصالت کهن‌ترین نسخه شاهنامه، بیت‌های عرب ستیزانه در شاهنامه، گام‌هایی استوار در پیشبرد شاهنامه‌شناسی، کاربرد حرف اضافه باز در شاهنامه و تصحیح مصرعی از شاهنامه.

◇ شاهنامه پژوهی

زیر نظر: محمدرضا راشد محصل، مشهد، دانشگاه فردوسی مشهد، چاپ اول، ۳۰۴ ص، جلد دوم، وزیری.

کتاب حاضر دفتر دوم از کتاب‌های «شاهنامه پژوهی» است و شامل مجموعه مقالاتی است که بر اساس یک فراخوان توسط فرهنگ سرای فردوسی گردآوری شده است. موضوع اصلی این مقاله‌ها نقد و بررسی شاهنامه فردوسی است. عناوین برخی مقاله‌ها و خطاب‌ها عبارت‌اند از: رزم افزار موروثی و سنگین پهلوان، بررسی تطبیقی شخصیت آشیل-اسفندیار و ...، سیری در همای‌نامه، هویت ایرانی و پیوند آن با فرهنگ ملی و زبان فارسی، جلوه‌های شهر آرمانی در شاهنامه و متون پهلوی و ...

◇ عصر ضحاک

کیومرث صابری فومنی، تهران، گل آقا، چاپ اول، ۶۴ ص، رقعی.

عصر ضحاک برداشتی از داستان «کاوه و ضحاک» - از داستان‌های شاهنامه - است. در اصل «شاهنامه»، نامه شاهان و کارنامه آنان است. ظهور توده مردم در شاهنامه تنها با قیام مردانه کاوه همراه است و با او نیز تمام می‌شود. شناخت کاوه تنها با بررسی و شناخت زمان و عصر او، آن هم از آغاز کار شاهنامه امکان‌پذیر است. ضحاک نمونه شر و بدی و کژی و نابخردی و اهریمن صفتی است که مردم

در طول سلطنت او، تجربه هزار سال ظلم و ستم را بر جسم و روح خود تحمل کردند تا این که کاوه، مردی از بطن توده مردم، خطر کرد و در برابر این ظلم و ستم به پا خاست و از ناراضیان پراکنده، جمعیتی متشکل گردآورد و برای رویارویی با ضحاک، فریدون را برگزید. در کتاب طی هفت فصل حوادث دوران ضحاک بررسی می‌شود، هدف اصلی در کتاب به تصویر کشاندن دو چهره خیر و شر و سرانجام آن‌ها است.

◇ شرفنامه «حکیم نظامی گنجوی»

مصحح: حسن وحید دستگردی، تهران، زوار، چاپ اول، ۴۷۶ ص، وزیری.

کتاب حاضر تصحیحی از متن «شرفنامه» اثر نظامی گنجوی (۵۳۰-۶۱۴ ق) است که با حواشی و شرح لغات و ابیات و مقابله با سی نسخه قدیمی همراه است. حکیم نظامی شرفنامه را به نام «ملک نصره الدین ابوبکر سلجوقی»، فرزند اتابیک محمد جهان پهلوی حاکم آذربایجان و عراق، منظوم داشته است. اشعار کتاب بیش تر داستان‌های مربوط به اسکندر مقدونی و حمله او به ایران عصر هخامنشی است. داستان فاتح مقدونی از نسب اسکندر و تعلیم او نزد ارسطو آغاز می‌شود و پس از قدرت‌گیری او در مقدونیه و یونان، نبرد با دارا (داریوش سوم هخامنشی)، فتح نواحی مختلف ایران، رسیدن به هند و جنگ او با روسیان در دشت قفچاق با افسانه‌هایی چون آب حیوان و رفتن اسکندر به ظلمات و بازگشت وی و سرانجام بازگشت او به روم به پایان می‌رسد. از دیگر مطالب کتاب می‌توان به افسانه مانی صورتگر، رفتن اسکندر به زیارت کعبه، مهمان شدن اسکندر به بارگاه خاقان چین و ... اشاره کرد.

◇ اقبال‌نامه یا خردنامه «حکیم نظامی گنجوی»
مصحح: حسن وحید دستگردی، تهران، زوار، چاپ اول، ۲۴۶ ص، وزیری.

این کتاب تصحیحی است از متن اقبال‌نامه یا خردنامه، ششمین نامه نظامی گنجوی (۵۳-۶۱۴ ق)، که با حواشی و شرح لغات و ابیات و تصحیح و مقابله با سی نسخه قدیمی همراه است. حکیم نظامی اقبال‌نامه را به نام «عزالدین مسعود بن ارسلان» سلجوقی منظوم گردانیده است. اشعار این دفتر با نیایش پروردگار و نعت رسول خدا (ص) آغاز می‌شود و سپس با افسانه‌هایی چون افسانه ارشمیدس با کنزیک چینی، داستان ماریه قبطیه، افسانه خراسانی و فریب دادن خلیفه ادامه می‌یابد. از دیگر داستان‌ها و حکایات کتاب می‌توان به ذوالقرنین دانستن اسکندر، داستان او با شبان دانا و احوالش با سقراط یا گفت و گوی حکیم هند با وی و هفت حکیم دیگر اشاره کرد. بخش دیگر اشعار به ذکر گفتارهایی از اشخاص مختلف چون ارسطو، والیس، سقراط، بلیناس، هرمس، اسکندر، افلاطون و دیگر درباره آفرینش اختصاص دارد. ادعای پیامبری اسکندر و ادامه جهانگردی او تا مناطقی مانند هند، ده سرپرستان در عرض جنوب و سرزمین یاجوج و هم‌چنین وصیت‌نامه اسکندر از دیگر مطالب کتاب محسوب می‌شود. در پایان نیز اشعاری در ستایش ملک عزالدین مسعود بن ارسلان آمده است.

◇ پندنامه

شاعر: محمد بن ابراهیم عطار، مصحح: عباسعلی صرافی، به اهتمام: محمدحسین مجدم، تهران، زوار، چاپ اول، ۱۴۰ ص، وزیری.

«پندنامه» گویی چکیده تمام نصایح و

اندرزهایی است که به طور تفصیل در سایر آثار شیخ عطار نیشابوری- شاعر قرن ششم و هفتم هجری- آمده است. عطار سعی بلیغ به کار برده تا به اوضاع اجتماعی عصر خویش و تاریخ یا حکایات نپردازد، و به آن می ماند که می خواسته نتیجه ۱۱۴ سال عمر خود را که بسی نیش و نوش روزگار چشیده، زیده چین نماید و به نام پندنامه از خویش به یادگار گذارد. او در کوتاه ترین قطعات به عالی ترین مطالب پرداخته و آن را در قالب اوامر و نواهی شریعت اسلام و واقعیت عرفان ریخته و تسلیم اینای زمان نموده است. امتیاز بیش تر این منظومه بر سایر منظومات شیخ آن است که در این کتاب خود دلیل و راهنما و پیر و کارگشا است: شیخ رویاروی خطاب به پسر و گاهی خطاب به برادر دارد. امر به معروف و نهی از منکر می نماید، وی نکات حساس را بر سبیل تمثیل و تشبیه ضرب المثل بیان می کند، تا در شنونده موثر افتد. با این توضیح کتاب حاضر از بخش های متعددی تشکیل شده است. در مقدمه به دوره عصر زندگانی عطار، تعداد آثار ایشان، مشرب و مکتب عطار، پیر و مرشد عطار، مذهب عطار، مولانا و عطار، روش شیخ و... اشاره شده است. سپس متن کتاب آمده که به صورت نصیحت و پند است. مذمت غیبت، فواید خاموشی، نصیحت، وصف دانش، بیان آفات، فضیلت ذکر، عاقبت اندیشی، فایده قناعت، توبه و بخشش، صله رحم و صفات مردانگی از مطالب شعرهای کتاب است. در ادامه «حواشی و تعلیقات» آمده است که در آن به توضیح و تشریح ابیات پرداخته شده و نیز اشاره ای که آن بیت یا مصرع به آیات قرآنی، احادیث و... دارد. در ادامه، فهرست ها شامل فهرست اعلام، آیات و

احادیث و منابع و مآخذ آمده است.

◊ رحمت و غضب الهی در مثنوی معنوی

حمیده حجازی، مقدمه: مهدی محقق، تهران، دانشگاه تهران، مؤسسه مطالعات اسلامی دانشگاه مک گیل، چاپ اول، ۱۶ص، وزیری.

هفدهمین شماره از مجموعه «انجمن ترویج زبان و ادب فارسی ایران» به مناسبت هشتصدمین سال تولد مولانا جلال الدین محمد بلخی و همایش های برگزار شده در تبریز و کرج منتشر گردیده است. در این کتاب ویژگی های دو مفهوم «رحمت» و «غضب» الهی، از کلمات اساسی و کلیدی قرآن کریم، در «مثنوی معنوی» سروده مولانا- بیان شده است. بسیاری از صفات الهی حق و مفاهیم اخلاقی بندگان که به نحوی با رحمت و غضب و یا لطف و قهر خداوند مرتبط هستند، در کتاب بررسی شده است؛ به ویژه مفاهیم دوگانه ای که مستقیم یا غیر مستقیم حاکی از مفاهیم لطف و قهر باشد، همچون دنیا و آخرت، مرگ و زندگی، شب و روز، بهشت و دوزخ، فرشته و دیو، تندرستی و بیماری و سعادت و شقاوت. در بخش هایی از کتاب نیز به مقام و روش علمی و عملی برخی از پیامبران الهی اشاره شده و نیز سیرت اولیاء الله، به ویژه حضرت علی (ع) بیان گردیده است. علاوه بر آن بسیاری از آیات قرآن و احادیث پیغمبر و ائمه اطهار (ع) به مناسبت، نقل و مطالب کتاب به آن ها استناد شده است. جلوه های رحمت الهی، مسیرهای راهیابی به رحمت و موانع آن، اشکال مختلف نزول قهر الهی، نظر و علاقه مولوی به رحمت یا غضب الهی از جمله مطالب کتاب به شمار می رود. کارهایی که شعله های قهر الهی را افزون یا

خاموش می کند و همچنین نظری گذرا بر تشبیهات و اشعارات مولوی با کلمات رحمت و غضب و مترادفات آن از دیگر مطالب می باشد.

◊ ترکش های اجابت: مجموعه شعر دفاع

مقدس شاعران خراسان

مشهد، همیاران جوان، چاپ اول، ۱۱۴ص، رقعی.

کتاب حاضر در بردارنده مجموعه شعر دفاع مقدس، سروده شاعران خراسانی است که در قالب های مختلف (همچون شعر نیمایی، قصیده، غزل، دوبیتی و رباعی) و با مضمون جبهه، شهید، شهادت، ایثار، جهاد و... به نظم کشیده شده است. برای نمونه بخشی از قطعه شعر «گلچینی» درج می گردد: خواهم دل برید از ما و ما ماندیم و بی دینی گره خورده است با چشمانمان یک عمر سنگینی / فرا می خواند از آن دور ما را وهم موهومی و گم گشتند در یک هیچ این مردان نفرینی / نه پایینی، نه بالایی و فرادهای نامعلوم نمک گیران شیطانند این قوم پایینی / ...

◊ جای شما خالی: با ۹ شاعر امروز ایران

به اهتمام: سیدعباس تربن، تهران،

همشهری، چاپ اول، ۸۸ص، وزیری.

این مجموعه، با هدف معرفی نه شاعر برجسته معاصر ایران برای نوجوانان علاقه مندی که در سال های آخر نوجوانی هستند، تدوین شده است. این شاعران عبارت اند از: قیصر امین پور، محمدعلی بهمنی، طاهره صفارزاده، عمران صلاحی، محمدرضا عبدالملکیان، شمس لنگرودی، علی معلم، حسین منزوی و سلمان هراتی. همه این شاعران، به جز صفارزاده، در فاصله نیمه دوم دهه بیست تا اواخر دهه سی به دنیا آمده اند. در کتاب سعی شده است به طور خلاصه، زندگی و

مختصات شعری هر شاعر با تکیه بر مصرع‌ها و سطرهای برجسته شعری او به نوجوانان معرفی شود تا هم مخاطبان عام‌تر، شناختی کلی نسبت به آثار هر شاعر پیدا کنند و هم مخاطبان آشنا با این شاعران، به نگاه جامع‌تری برای مطالعه دقیق‌تر شعرهای این شاعران برسند. برای کامل‌تر شدن این مجموعه، چند قطعه از شعرهای برجسته هر شاعر که می‌تواند برای مخاطب نوجوان مناسب باشد در پایان هر معرفی گنجانده شده است.

◇ دیوان مجرم

شاعر: ابوالفضل مافی، تهران: حدیث امروز، چاپ اول، ۲۱۲ص، وزیری.

«مجرم»، تخلص ابوالفضل مافی، (۱۳۸۳-۱۳۲۳) شاعر معاصر است که مجموعه‌ای از اشعار وی در این کتاب گردآوری شده است. مافی از میان قالب‌های شعری بیش‌تر به غزل متمایل بود و در غزل از سبک شاعران عصر عراقی پیروی می‌کرد. در خلال ابیات غزل هایش، سوز و گداز این سبک و اصطلاحات رایج آن دیده می‌شود. همچنین سایه تأثیرپذیری از حافظ را نیز می‌توان در آثارش ملاحظه کرد. از موضوعات اشعار مجرم می‌توان به بسیج، در سوگ امام، دوازده و بیست و دوم بهمن، پیروزی انقلاب اسلامی، رحلت آیت‌الله اراکی و... اشاره کرد. شاعر ضمن سرودن اشعار انقلابی به موضوعات مذهبی و حوادث زندگی ائمه اطهار، به ویژه حادثه کربلا نیز پرداخته است. همچنین تعزیه‌هایی به مناسبت‌ها و در موضوعات مختلف از وی برجای مانده که بیش‌تر به زبان آذری است. رباعی از دیگر سبک‌هایی است که شاعر، سرودن در آن قالب را نیز تجربه کرده است. اشعار

کتاب بر اساس مضمون یا قالب سرودن، به بخش‌هایی چون تحمیدیه (مثنوی)، سروده‌های عاشقانه، سروده‌های انقلابی، اشعار مذهبی، ترجیع‌بند، رباعیات و اشعار ترکی تقسیم شده است.

◇ کتاب آبی «کلید فهم اندیشه و آثار سهراب سپهری»

محمد رضا مسیحا، تهران، اندیشه نوین، چاپ اول، ۱۷۶ص، رفعی.

این پژوهش، دیدگاهی که درباره خاستگاه‌های اندیشه و جهان‌بینی و به ویژه شعر شاعر نوپرداز معاصر، سهراب سپهری صورت گرفته است، با نگاهی گذرا بر زندگی او آغاز می‌شود و پس از آن به جهان‌بینی خاص اشاره می‌گردد. منظر دیگر، بن‌مایه، سبک و شگرد زبانی شاعر است که جوهره شعری خاص و زبان او را تشکیل می‌دهد. مؤلف در ادامه به آموزه‌های «بودا» به عنوان یکی از آبشخورهای مهم اندیشه سهراب سپهری و اثرپذیری او از اندیشه‌های شرق دور بالاخص بودا، در ساحت اندیشه و معرفی آن‌ها در شعر او می‌پردازد. هم‌چنین به تأثیرات احتمالی شاعر از مکتب‌های هنری غربی و نویسندگان و شعرای بزرگ مغرب زمین اشاره می‌کند. در بخش بعد به سبک و سیاق نقاشی سهراب سپهری و تأثیرات متقابل شعر و نقاشی او بر یکدیگر اشاره می‌شود. مؤلف در متن کار به تحلیل هشت دفتر دیوان شعر سهراب به نام «هشت کتاب» پرداخته که عمده کار او در عمر هنریش به شمار می‌رود. در پایان، مجموعه‌ای از اظهار نظرهای بزرگان درباره اندیشه و شعر سهراب سپهری آمده است که با جمع‌بندی و استنتاجی از نگارنده خاتمه می‌یابد.

◇ رمان‌های معاصر فارسی: پیرنگ، شرح و تفسیر: (نویسندگان نسل سوم)

میمنت (میرصادقی) ذوالقدر، تهران، نیلوفر، چاپ اول، ۲۶۰ص، (در ۴ جلد) جلد چهارم، رفعی.

چهارمین کتاب از مجموعه رمان‌های معاصر فارسی، به بررسی هجده رمان از نویسندگان و داستان‌نویسان معاصر ایران اختصاص دارد. در این کتاب می‌توان با ویژگی‌های فنی و خصوصیت‌های محتوایی و ساختاری رمان‌ها آشنا شد و به زمان و مکان وقوع حوادث، نام شخصیت‌های مهم و همچنین نوع رمان و نیز زاویه دید نویسنده پی برد. فشرده‌ای از وقایع داستان در هر رمان نیز آورده شده است. علاوه بر آن در خصوص هر رمان، شرح کوتاهی تحت عنوان «شرح و تفسیر» نوشته شده است تا شناختی کلی از چگونگی آن‌ها به دست داده شود. ترتیب رمان‌ها بر اساس تاریخ انتشار اولین چاپ آن‌هاست. رمان‌هایی که در این جلد بررسی شده عبارت‌اند از: اهل غرق (منیر و روانی پور)، سمفونی مردگان (عباس معروفی)، بالاتر از عشق (پری منصوری)، دل فولاد (منیر و روانی پور)، نسترن‌ها بر شانه دیوار (پیمان‌ه روشن‌زاده)، شریک جرم (جعفر مدرس صادقی)، تنهایی (راشین مختاری)، دل دادگی (شهریار مندنی پور)، نیمه غایب (حسین سنابور)، اسفار کاتبان (ابوتراب خسروی)، چراغ‌ها را من خاموش می‌کنم (زویا پیرزاد)، دکتر نون زنش را بیش‌تر از مصدق دوست دارد (شهرام رحیمیان)، هم‌نوايي شبانه ارکستر چوب‌ها (رضا قاسمی)، پرنده من (فربا وفی)، چه کسی باور می‌کند، رستم (روح‌انگیز شریفیان)، کافه نادری (رضا

قیصریه)، ویران می‌آیی (حسین سنابور)،
رویای تبت (فریبا وفی).

◀ تاریخ و شرح حال

◊ نخستین زنان صوفی همراه با متن کامل
ذکر النسوة المتعبدات الصوفیات

ابو عبدالرحمن محمدبن حسین سلمی
(۲۲۵-۴۱۲ هـ)، محقق: مریم حسینی،
تهران، علم، چاپ اول، ۵۰۰ ص، رقی.

این کتاب ترجمه‌ای است از کتاب «ذکر
النسوة المتعبدات الصوفیات» ابو عبدالرحمن
سلمی که به همراه متن اصلی آن مطابق با
تصحیح خانم «ارکیا کرنل» - استاد
دانشگاه دوک آمریکا - فراهم آمده است.
گفتنی است بخشی از مقدمه مبسوط
کرنل، شامل مروری بر شرح احوال و
آثار سلمی همراه با مطالعاتی در خصوص
دوران زندگی و ویژگی‌های فرهنگی و
دینی زمان وی است و بخش دیگر به
بررسی متن و مطالعه ساختاری کتاب
«ذکر النسوة المتعبدات الصوفیات»
اختصاص دارد. در این بخش، کرنل
تلاش می‌کند تا مکاتب زنان صوفی را بر
اساس دیدگاه سلمی و ابن جوزی
طبقه‌بندی کند و دیدگاه سلمی را نسبت به
زنان صوفی بیان دارد.

حواشی کتاب نیز شامل پژوهش‌های این
محقق درباره عارفان و صوفیانی است که
نامشان به مناسبت سندها و ذکر زنجیره
راویان حدیث در کتاب سلمی آمده است.
همچنین مقدمه‌ای از مترجم فارسی کتاب
با عنوان «زنان صوفی تا عصر سلمی» به
چاپ رسیده است. در این مقدمه
محتوای کتاب «ذکر النسوة المتعبدات
الصوفیات» به همراه سایر منابع اطلاعاتی
درباره زنان صوفی تحلیل و طبقه‌بندی

شده است. ذیل هر یک از عناوین هم
شرحی در طبقه‌بندی زنان و آثار و
احوالشان آمده است.

◊ درباره غرب

رضا داوری اردکانی، تهران، هرمس، چاپ
اول، ۴۰۸ ص، رقی.

غرب یک موجود متعین نیست که در جای
معین قرار گرفته باشد و بتوان به آن اشاره
کرد. به نظر برخی محققان، غرب
رویدادی است که با ظهور فلسفه آغاز
شده است. اگر این تعبیر موجه باشد،
باید گفت: تاریخ فلسفه ادوار دارد و ما
اکنون در مرحله بسط تام و تمام غرب
هستیم. غرب در این مرحله به صورت
تجدد ظاهر شده است. منظور از تجدد،
شرایطی است که در آن بشر، خود را لایق
تصرف در موجودات یافته و به نظرش
رسیده است که می‌توان با فکر و رأی
خویش همه امور را چنان که باید سر و
سامان دهد. غرب یک نسبت است؛
نسبتی که بشر در آن خویش را مرجع علم
و عقل و قدرت و ملاک خیر و زیبایی
دانسته است. بر طبق این رأی، علم و
خردمندی و قدرت و نظام و نزاکت و هنر
«قهر و خشونت غرب، همه فرع این
سبب است و فرع را با معلول و نتیجه
مادی و حتی منطقی نباید اشتباه کرد. یکی
از نام‌های این فرع یا جلوه‌ای از جلوه‌های
آن، عقلانیت است و بنابراین اگر گفته‌اند
که تجدد یعنی عقلانیت، سخنشان،
سخن غیر موجهی نیست. کارها در
شرایط فعلی، این است که درباره غرب و
موضوع خویش در عالم غرب زده
بیندیشیم و اولین قدم در این راه این است
که بدانیم قضیه، یک قضیه صرفاً سیاسی
نیست. در مجموعه حاضر مقالاتی از
نگارنده درباره «ماهیت غرب از دیدگاهی

تاریخی» فراهم آمده است.
عناوین برخی از این مقالات بدین قرار
است: طرح پرسش غرب؛ ملاحظاتی در
باب شرایط امکان شناخت غرب، ادوارد
سعید و شرق‌شناسی؛ ملاحظاتی درباره
شرق‌شناسی، غرب و بحران هویت در
ایران معاصر، فلسفه معاصر، هنر و
زیبایی در دوران تجدد، مرکز و پیرامون،
دستاورد تاریخ غربی، تبادل و تهاجم
فرهنگی، و چرا به غرب و درباره غرب
می‌اندیشیم. در بخش ضمیمه کتاب نیز
نظر علامه طباطبایی درباره غرب درج
گردیده است.

◊ سازی رنگ

زهرا مهری پور، اصفهان: سازمان فرهنگی
تفریحی شهرداری اصفهان، چاپ اول،
۱۶ ص، وزیری.

«جهانگیرخان»، فرزند مرحوم
محمدخان قشقایی دره شهری و از
دانشمندان اصفهان، در سال ۱۲۴۳
قمری متولد شد. در کودکی اندکی به
تحصیل پرداخت؛ ولی در چهل سالگی
ناگهان شوق تحصیل علم و دانش در
وجودش پیدا شد و بقیه عمر در اصفهان
ماند و به تحصیل ادامه داد. او در
حکمت، عرفان، فقه، اصول، ریاضی،
هیات و طب استاد بزرگی شد و شاگردان
بسیاری تربیت کرد. او حدود هشتاد سال
عمر کرد و عاقبت در شب یکشنبه ۱۳
رمضان سال ۱۳۲۸ قمری در اصفهان
بدرود حیات گفت و در تکیه سید محمد
ترك در تخت فولاد مدفون گردید.

جلال‌الدین همایی متخلص به «سنا»،
ادیب نامدار و دانشمند اسلامی نیز در
سحرگاه سیزده دی ماه سال ۱۲۷۸ در
شهر اصفهان و خانواده‌ای اهل علم و
ادب دیده به جهان گشود. او مقدمات

علوم را نزد پدر و عمویش فرا گرفت و پس از آن مدت بیست سال در محضر استادان بزرگ اصفهان به کسب علم پرداخت. سپس به تهران رفت و علاوه بر تدریس، به تحقیق و تصحیح کتاب‌های گذشتگان همت گماشت. او آثار فراوانی در زمینه فرهنگ و ادب و اسلام به یادگار گذاشت. تا این که در تیرماه سال ۱۳۵۹ مطابق با رمضان ۱۴۰۰ قمری دعوت حق را لبیک گفت و در تخت فولاد اصفهان به خاک سپرده شد. این کتاب به معرفی دو تن از مشاهیر اصفهان- جهانگیرخان قشقایی و جلال‌الدین همایی- در قالب داستان اختصاص یافته است.

◀ آثار اسلامی مکه و مدینه: با تجدیدنظر و اضافات

رسول جعفریان، تهران، نشر مشعر، چاپ هشتم، ۴۰۰ ص، وزیری.

معرفی آثار و اماکن تاریخی دو شهر مکه و مدینه در کشور عربستان سعودی، موضوع کتاب حاضر است. پس از مقدمه‌ای در خصوص جغرافیای جزیره‌العرب، نخست به موقعیت جغرافیای منطقه حجاز و شهر مکه و هم‌چنین چاه‌های آب و کوه‌های شهر اشاره می‌شود. بنای کعبه نخستین اثری است که به آن پرداخته می‌شود. پیشینه بنای کعبه و سرگذشت آن در پیش از اسلام و پس از اسلام تا دوره سعودی‌ها موضوع فصل اول و دوم کتاب است. در تاریخ پس از اسلام، وضعیت کعبه در دوره‌های صدر اسلام، عباسیان، فاطمیان، ممالیک، عثمانی‌ها و سرانجام سعودی‌ها بررسی شده است.

فصول بعدی به تخریب و بنای مجدد کعبه در طول تاریخ و هم‌چنین بنا و توسعه مسجد الحرام در دوره‌های مختلف

تاریخی و نیز به معرفی و تاریخچه بنای بخش‌های مسجد الحرام چون پرده کعبه، جامه کعبه، ارکان کعبه، زمزم، درها و مقامات چهارگانه مسجد الحرام می‌پردازد.

موضوع فصل پنجم و ششم معرفی مساجد و مشاعر مقدس مکه است. در این فصل به بیست و شش مسجد و مکان مقدس اشاره می‌شود.

از دیگر آثار مذهبی و تاریخی مکه می‌توان از شعب ابی طالب، کوه نور و غار حرا، خانه حضرت خدیجه و محل تولد پیامبر خدا(ص)، هم‌چنین قبرستان معلوه و مقبره شهدای فخر و ابولهب نام برد.

در بخش دوم کتاب آثار و بناهای تاریخی و اسلامی شهر مدینه (یثرب) معرفی می‌شود. پس از پیشینه تاریخی مدینه از پیش از اسلام تا هجرت پیامبر، به اجمال به وضعیت شهر در دوره‌های مختلف اشاره می‌شود. یک فصل تنها به معرفی مسجدالنبی اختصاص دارد. مساجد و اماکن متبرک مدینه با توجه به جهت‌های جغرافیایی شهر تقسیم‌بندی شده‌اند، فصلی نیز به معرفی قبور و دیگر آثار قبرستان بقیع اختصاص یافته است.

◀ تاریخ ایران از آغاز تا انقراض قاجاریه حسن پیرنیا، تهران، گهبد، چاپ اول، ۸۹۶ ص، وزیری.

این کتاب، مجموعه کاملی از تاریخ ایران است که رویدادهای فسلات ایران از کهن‌ترین زمان‌ها تا پایان حکومت قاجارها را دربر می‌گیرد. حکومت عیلامیان در جنوب غربی ایران (خوزستان کنونی) آغازگر مطالب کتاب و سلطنت احمدشاه قاجار، پایان بخش آن است. کتاب به دو بخش کلی تاریخی ایران پیش

از اسلام و پس از آن تقسیم می‌شود. مقدمه کتاب به موقعیت جغرافیایی فلات ایران، تقسیم‌بندی نژادی، آمدن آریایی‌ها و خانواده، طبقات و شکل حکومت در ایران کهن اختصاص دارد. بخش اول کتاب به قلم حسن پیرنیا (مشیرالدوله) است تاریخ سیاسی و جنبه‌های تمدنی سلسله‌های باستانی تاریخ ایران بررسی می‌شود. و افزون بر عیلامی‌ها و همسایگان آن‌ها می‌توان با مادها، هخامنشیان، اسکندر و جانشینان وی (سلوکیان)، پارت‌ها (اشکانیان) و سامانیان و رویدادهای تاریخ ایران در چهارده قرن و در عصر هر یک از این سلسله‌های حاکم آشنا شد.

بخش اول کتاب با نظری اجمالی به پایان می‌رسد. فهرستی از سلسله‌های ایران باستان و اسامی شاهان، وقایع مهم، دوره‌ها و سلطنت‌ها نیز ضمیمه این بخش از کتاب است.

بخش دوم به قلم عباس اقبال آشتیانی است. آن بخش به طور فشرده، تاریخ ایران از صدر اسلام تا انقراض قاجاریه را در بردارد. مطالب خود به دو بخش کلی ایران پیش از حمله مغول و پس از حمله مغول تقسیم شده است. از مطالب بخش اول می‌توان به شکل‌گیری اسلام و عصر خلفای راشدین، امویان و عباسیان هم‌چنین سلسله‌های حکومتگر ایرانی چون طاهریان، علویان طبرستان، آل‌زیار، خوارزمشاهیان، دیلمه، صفاریان و سامانیان، اشاره می‌شود. تاریخ ایران در زمان سلسله‌های ترک‌زبانی چون غزنویان، سلجوقیان و... نیز از دیگر مطالب این بخش به شمار می‌رود. مطالب بخش دوم با هجوم مغولان به ایران، حکومت چنگیزخان و جانشینان

آن‌ها (ایلخانان) آغاز می‌شود. در ادامه برگ‌های تاریخ ایران در زمان هجوم تیمور، جانشینان وی، ترکمانان آق‌قویونلو و قراقویونلو، صفویان، افشاریان، زندیان و سرانجام قاجاریان ورق می‌خورد.

فصل پایانی کتاب به شکل‌گیری نهضت مشروطیت ایران در عصر قاجار و پادشاهی دو تن از آخرین پادشاهان این سلسله، یعنی محمدعلی شاه و احمدشاه اختصاص دارد.

◀ مبانی تاریخ پارتی (پژوهش تاریخی)

کلاوس شپین، مترجم، شاهرخ راعی، تهران، کتاب سیامک، چاپ اول، ۲۲۴ ص، رقی.

در کتاب حاضر، جنبه‌های مختلف تاریخ و تمدن پارتیان (اشکانیان) به تصویر کشیده می‌شود. چارچوب پژوهش از نظر زمانی چنان گسترده است که نخستین حضور پارت‌ها در تاریخ در اواسط سده سوم پیش از میلاد را دربر می‌گیرد. در این کتاب نشان داده می‌شود پارت‌ها را که بعد از یونانی‌ها و اسکندر مقدونی بر ایران حکومت کردند، دیگر نمی‌توان بربرهای یونان دوست شمرد؛ بلکه باید آن‌ها را همچون پیشینیان‌شان که هخامنشیان بودند و چون ساسانیان که جانشین آنان بودند، ایرانی بدانیم. افزون بر تاریخ سیاسی و ساختار شاهنشاهی پارتیان، جنبه‌های مختلف تمدنی این سلسله مانند اقتصاد، سپاه، دین، هنر و... نیز در کتاب بررسی شده است. بخش آغازین به معرفی و تحلیل منابع موجود اختصاص دارد. به باور نویسنده، از آن جا که شواهد باستان‌شناختی آن روزگار برای عرضه تصویر جامعی از قوم

پارت، چندان کافی نیستند و همچنین بخش بزرگی از کاوش‌های مربوط به این سلسله در ترکمنستان صورت گرفته است و نتایج حفاری‌های خارج از محدوده تخصصی زبان روسی، به ویژه در غرب اروپا و آمریکا به مقدار ناچیزی انتشار یافته است. نویسنده، منابع مربوط به عصر پارتیان را نه تنها ناکافی بلکه متنوع و متفاوت می‌داند. یکی از پرسش‌هایی که نویسنده در پی پاسخ به آن است علل تداوم حکومت پارتیان در حدود پنج سده است. با توجه به شرایط دنیای آن روز و حملات مداوم رومی‌ها و سلوکی‌ها از غرب و سکاها و کوشان‌ها و... از شرق این حضور طولانی مدت سؤال برانگیز است. نویسنده در بخش مربوط به اقتصاد، به داد و ستد و بازرگانی داخلی و خارجی پارتیان بیشترین توجه را دارد تا به جنبه‌های دیگری چون کشاورزی و پیشه‌وری. نویسنده که خود باستان‌شناس است در بیان مطالب کتاب از داده‌های باستان‌شناختی بهره بیشتری برده است.

◀ راحله‌الصدور و آیه‌السرور در تاریخ آل سلجوق محمدبن سلیمان راوندی، مقدمه: مجتبی جینوی تهرانی، مصحح: محمد اقبال، تهران، اساطیر، چاپ اول، ۴۶۰ ص.

این کتاب در سده ششم هجری به دست یکی از دانشمندان عصر سلجوقی به نام «محمدبن علی بن سلیمان راوندی» تدوین گردیده است. او که در دربار امیران سلجوقی خدمت می‌کرد. کتاب حاضر تألیفی است مشتمل بر مقدمه‌ای در ابتدای کار ترکان سلجوقی و بیان رفتار آنان با محمد غزنوی و علت قیام‌شان علیه مسعود غزنوی. مطالب کتاب از ابتدای جهاننداری

رکن‌الدین ابوطالب طغرل یک محمدبن میکائیل بن سلجوقی (۴۳۲-۴۵۵هـ) آغاز گردیده، تا انقراض سلسله سلجوقیان در عراق به دست خوارزمشاه نکش بن ایل ارسلان ادامه دارد. روش مؤلف در نگارش تاریخ چنان است که پس از ذکر القاب و اسم و عناوین هر پادشاه، نخست شمایل و سیمای آن پادشاه و گاهی نیز مدت عمر و سلطنت او را برمی‌نگارد و پس از آن نام وزرا و نزدیکان او را می‌آورد و اخلاق و کردار آنان را توصیف می‌کند. آن گاه به ذکر وقایع سلطنت وی می‌پردازد. مؤلف اغلب در ضمن بیان خویش از آیات و احادیث و امثال و اشعار پارسی و تازی نیز بهره می‌جوید. گویا منبع اصلی راوندی در نگارش آن، کتاب سلجوق نامه ظهیری نیشابوری است. از فواید کتاب اشتمال آن بر حوادث دوره طغرل سوم تا پایان کار او و نیز اوضاع عراق و احوال امرای آن سرزمین پس از تسلط خوارزمشاه است. هم‌چنین کتاب مطالبی را در خصوص رجال و شعرای نامی آن عهد مانند علاءالدوله عربشاه، انوری، اثیر اخسیکتی و دیگران دربر دارد. کتاب با مقدمه‌ای از استاد فروزان فر همراه است.

◀ زمینه پیدایش نوگرایی اجتماعی در قرن

نوزدهم در ایران- تاجیکستان- افغانستان

محمدحسین فرمهینی فراهانی، تهران: فردوس، چاپ اول، ۲۷۲ ص، رقی.

منظور از نوگرایی یا مدرنیسم توجه به تاریخ و گذشته یک ملت و استفاده از آن‌ها برای ساخت آینده آن ملت و کشور است. به عنوان مثال می‌توان این سؤال را مطرح کرد که چرا ایران و آسیای میانه که زمانی مظهر تمدن بوده اند اکنون دچار

عقب افتادگی و انحطاط اند؟ در واقع می توان با مطالعه گذشته به پاسخ دست یافت و برای آینده کوشید.

نگارنده در این کتاب افکار اصلاحی و نوگرایی اجتماعی تاجیکستان، ایران و افغانستان را بررسی کرده است. بر این اساس در بخش نخست تحول زمان جامعه سنتی و زمینه های پیدایش نوگرایی اجتماعی ایران و تاجیکستان را در نیمه اول قرن نوزدهم ارزیابی کرده است. وی در آغاز، سرزمین و مردم تاجیکستان، تاریخ سیاسی آنان قبل از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی و سرنوشت تاریخی آنان در عصر نوزدهم و اوایل قرن بیستم را بررسی کرده و سپس به جامعه ایرانی، ساختار سیاسی آن و نیز رابطه حاکمیت مردم در دوره قاجار می پردازد. وی در ادامه به ظهور و تشکیل افکار اصلاحی، روشنگری اصلاحی و نوگرایی افکار اجتماعی این دو کشور می پردازد.

در این کتاب موضوعاتی چون اصلاحات یا رفرم، اصلاح طلبان داخل و بیرون از ایران چون امیرکبیر و سپهسالار، اندیشه مردم در عصر اصلاحات و نفوذ بیگانگان در آن دوره به بحث گذاشته شده است. نگارنده در بخش پایانی کتاب نیز افکار اصلاحی این دو کشور را در اواخر قرن نوزدهم، بررسی و به جنبش اصلاحی در افغانستان و اصلاح طلبان افغانی اشاره کرده است.

◊ جریان های فکری مشروطیت: مجموعه سخنرانیها، مقالات و ضمایم

محمود ستایش، تهران، مؤسسه مطالعات و پژوهشهای سیاسی، چاپ اول، ۳۶۸ص، وزیری.

سال ۱۳۸۵ ه. ش. برابر با یکصدمین

سالگرد صدور فرمان مشروطیت بود. به این مناسبت، همایش ها و نمایشگاه هایی در داخل و خارج کشور برگزار شد. همایش علمی «بررسی و نقد جریان های فکری مشروطیت» روز ۱۹ تیر ۱۳۸۵ مصادف با سال روز صدور فرمان مشروطیت در سالن همایش های کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران برگزار گردید.

این همایش، بستر مناسب و تأثیر گذاری برای طرح بسیاری از وجوه آراء، اندیشه ها و جریان های هدایت کننده نهضت مشروطیت به شمار می رفت. مجموعه حاضر حاوی مقالات این همایش است که خلاصه ای از آن به ترتیب عرضه در روز همایش، درج گردیده است. عناوین برخی از این مقاله ها عبارت است از: «تقابل اندیشه جمهوری خواهی و استبداد/ محمد رجبی»، «مشروطیت، یک بستر و دو رؤیا/ محمدجواد صاحبی»، «مشروع در بوته نقد علمای مشروطه خواه/ غلام رضا جلالی»، «بررسی آرای تنی چند از نخبگان جنبش مشروطه خواهی در ایران/ مهدی صلاح»، «امکان یا امتناع ترکیب مشروطه با مشروع/ حجة الاسلام رسول جعفریان» و «رهبری در نهضت مشروطیت/ سید مصطفی تقوی مقدم».

◊ ساواک: سازمان اطلاعات و امنیت کشور مظفر شاهی، تهران، مؤسسه مطالعات و پژوهش های سیاسی، چاپ اول، ۹۱۲ص، وزیری.

سازمان اطلاعات و امنیت کشور (ساواک) که در سال ۱۳۳۵ و دوره پادشاهی محمدرضا پهلوی شکل

گرفت، مولود فضای سیاسی-اجتماعی سال های پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ بود. ساواک به سرعت به سازمانی مخوف و غیرانسانی شهرت یافت. مجموعه عملکرد ۲۲ ساله ساواک نشان می دهد که این سازمان جز در راستای استبداد حکومتی قدم برنداشت.

در کتاب حاضر تلاش شده است تا با پرداختن به این سازمان اطلاعاتی، بخش مهمی از تحولات ایران در بیست و پنج ساله اخیر سلطنت پهلوی با نگرشی آسیب شناسانه تجزیه و تحلیل گردد. نویسنده به دنبال پاسخ دادن به سؤالاتی از این سنخ است: ساواک در کدام فضای سیاسی-اجتماعی و در راستای چه مقصودی تأسیس شد و در ۲۲ سال فعالیت خود چه اهدافی را دنبال کرد و چه کارنامه ای از خود برجای گذاشت؟

در پاسخ به این پرسش ها، نویسنده این موارد را در نظر گرفته است: ساواک مولود خشونت بود و فضای سیاسی-اجتماعی ربع انگیز سال های پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ که با سلطه فزاینده خارجی همراه بود، مقدمه تأسیس این سازمان شد؛ آغاز جنگ سرد بین بلوک شرق و غرب، همچنین موقعیت ژئوپولیتیکی ایران در خاورمیانه و نیاز مبرم آمریکا به حفظ، گسترش و تحکیم موقعیت خویش در ایران در ردیف مهم ترین دلایل تأسیس ساواک برشمرده می شود؛ برای عملی شدن دو هدف مذکور، ساواک هر آن چه در توان داشت برای نقض حقوق فردی، اجتماعی و سیاسی مردم ایران به کار بست؛ با آغاز حرکت های مردمی در سال های دهه ۱۳۵۰، حکومت پهلوی و حامیان

خارجی آنان امیدوار بودند ساواک در کنترل اوضاع گامی جدی بردارد، اما این سازمان و عملکرد سوتش در سال‌های گذشته از مهم‌ترین علل آغاز حرکت‌های مردمی بود.

◊ قصه هویدا

ابراهیم ذوالفقاری، تهران، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، چاپ اول، ۴۸۸ ص، رقیعی.

در بین دولت مردان رژیم پهلوی، امیرعباس هویدا از معدود افرادی است که در طی سی سال و اندی حضور در مصادر مختلف اداری و سیاسی - که مهم‌ترین آن نخست‌وزیری بود - هرگز از پیشینه خانوادگی خویش سخن نگفت. اولین باری که از گذشته تاریخی خاندان هویدا سخن به میان آمد زمانی بود که او در کابینه حسنعلی منصور، متصدی وزارت دارایی شد. در این زمان مشخص شد که پدر بزرگ وی، میرزا رضا قناد، از بهائیان مخلص عباس افندی است. هویدا پس از تحصیل در بلژیک به اشتغال در صلیب سرخ این کشور شاغل شد. از جمله مشاغلی که وی تا پایان عمر متصدی آن بود چنین اعلام شده است: دبیر نمایندگی شاهنشاهی در ایران، منشی وزیر امور خارجه، کارمند سازمان ملل و رییس قسمت روابط کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل در ژنو، مستشار سفارت شاهنشاهی در آنکارا، معاون رییس هیات مدیره شرکت نفت، وزیر دارایی، و نسخت‌وزیر.

از جمله ویژگی‌هایی که برای وی بر شمرده‌اند عبارت است از: غرب‌زدگی، تجمل‌گرایی، تملق‌گویی، رفیق‌بازی، زیرکی، عوام‌فریبی، محافظه‌کاری و عیاشی.

وی سرانجام در پانزدهم مرداد ۱۳۵۶ پس از ۴۵۷۲ روز از نخست‌وزیری استعفا کرد و صندلی صدارت را به رقیب دیرینه خویش، جمشید آموزگار وا گذاشت. کودتایی که امیرعباس هویدا انتظار آن را می‌کشید با درایت امام خمینی (ره) خنثی گردید و فردای آن روز انقلاب به پیروزی رسید. در این حال وی به دست نیروهای مردمی افتاد و سرانجام در ۱۳۵۸/۱/۱۸ به اعدام محکوم شد. از جمله موارد اتهام وی عبارت‌اند از: فساد در ارض، قیام علیه امنیت و استقلال کشور با تشکیل کابینه‌های دست‌نشانده امریکا و انگلیس در حمایت از منافع استعمارگران، اقدام بر ضد حاکمیت ملی، عزل و نصب وزرا و فرماندهان به خواست سفارتخانه‌های خارجی، واگذاری منابع زیرزمینی همچون نفت و مس و اورانیوم به بیگانگان و ...

کتاب حاضر نگاهی است بر زندگی، اقدامات و سرانجام «امیرعباس هویدا» که به همراه تصاویر و دست‌نوشته‌هایی از وی به چاپ رسیده است.

◊ جامعه روحانیت مبارز تهران از شکل‌گیری تا انشعاب علی‌کردی، تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، چاپ اول، ۳۶۸ ص، وزیری.

جامعه روحانیت مبارز تهران که از آغاز نهضت امام خمینی در قالب یاران و شاگردان امام در عرصه‌های مختلف فعالیت داشت در سال ۱۳۵۶ شکل گرفت. پس از پیروزی انقلاب در سال ۱۳۵۷ و مشکلات عدیده دوران گذار، جامعه روحانیت مبارز تهران نقش بسیار مهمی در تحولات ایفا کرد. آن‌تکلیف در دوران برخی از اعضای برجسته خویش مانند استاد مطهری، بهشتی، باهنر و

مفتح را از دست داد.

تحولات و مقتضیات نظام جمهوری اسلامی ایران سبب ظهور دیدگاه‌های مختلف در عرصه مدیریت اجرایی کشور شد و جامعه روحانیت مبارز نیز از این اختلاف سلیقه‌ها مصون نماند تا این که در نهایت به انشعاب در آن منتهی شد (سال ۱۳۶۶). این کتاب به بررسی جامعه روحانیت مبارز تهران از زمان شکل‌گیری تا هنگام انشعاب آن در چهار فصل اختصاص دارد.

در بخش اول به روحانیت و تلاش آن‌ها، برای سرنگونی رژیم پهلوی اشاره می‌گردد. در این بخش پس از اشاراتی مختصر به بحث‌های نظری، نقش امام در مشارکت‌پذیری سیاسی روحانیت بیان می‌شود. نویسنده همچنین ضمن تشریح جلسات مخفی روحانیون در صدد اثبات این موضوع است که جلسات مذکور در واقع پایه و اساس شکل‌گیری جامعه روحانیت بوده است.

در بخش دوم حوادث سال‌های ۱۳۶۷ - ۱۳۵۶ بررسی می‌گردد. در این بخش محوریت مطالب، امام و تلاش‌های جامعه روحانیت مبارز تهران است.

در بخش بعدی اقدامات روحانیت مبارز در ارتباط با حوادث پس از پیروزی انقلاب بر شمرده می‌شود. سپس اساس‌نامه جامعه روحانیت مبارز و شورای مرکزی بررسی می‌شود و همچنین مشکلات این تشکل مطرح می‌گردد.

در آخرین بخش نیز می‌توان روند جدایی و انشعاب در جامعه روحانیت و تشکیل مجمع روحانیون مبارز و همچنین مواضع و دیدگاه‌های سیاسی و اجتماعی جامعه روحانیت مبارز را دنبال کرد.

◊ به سوی سرنوشت

به اهتمام: محسن هاشمی، تهران، دفتر نشر معارف انقلاب، چاپ اول، ۶۸۸ص، وزیری.

در سال ۱۳۶۳ آیت الله هاشمی رفسنجانی افزون بر فرماندهی جنگ، ریاست مجلس شورای اسلامی و نمایندگی حضرت امام در شورای عالی دفاع را عهده دار بوده و عملاً در تصمیم گیری های مربوط به سیاست های کلان کشور، نقش برجسته ای داشتند. به همین دلیل مطالبی که به قلم ایشان در آن روزها نوشته شده علاوه بر اهمیت روایی و سندی، نشان دهنده بخشی از تفکر، روحیه و عمل مسئولان کشور در آن سال هاست.

این کتاب کارنامه و خاطرات «آیت الله هاشمی رفسنجانی» در سال ۱۳۶۳ محسوب می شود. مطالب کتاب که بر اساس ماه های سال ۱۳۶۳ مرتب شده اند، حوزه های مختلفی چون جبهه های جنگ، مجلس، حزب جمهوری اسلامی، دولت و سیاست خارجی را شامل می شود. تصاویری از حوادث و شخصیت های برجسته جمهوری اسلامی در آن سال ضمیمه کتاب است.

◊ بافت قدیم نصف جهان

فاطمه دهقان نژاد و مرتضی دهقان نژاد، اصفهان، سازمان فرهنگی تفریحی شهرداری اصفهان، چاپ اول، ۲۲۲ص، رقعی.

بافت هر شهر، کمی پویا و در حال تغییر است که وضع کالبدی شهر و چگونگی شکل گیری آن را در طول زمان نشان می دهد. بافت قدیم نیز بیان کننده روند شکل گیری شهر با ویژگی های خاص خویش است.

بافت قدیم شهر اصفهان، که به علت آثار هنری و نقش سیاسی، اقتصادی و فرهنگی خود به نصف جهان معروف شده است، برآیند فرهنگ و تمدن اسلامی و ایرانی می باشد. در بافت این شهر، ارتباط ذاتی، کلی و ساختاری بین مذهب و فضای مصنوع شهری و مناسبات فردی و اجتماعی مشاهده می شود. نویسنده در آغاز این کتاب تمدن هایی چون تمدن ایران، مصر، بابل، یونان و روم را معرفی کرده و سپس به وضعیت اصفهان در دوره های مختلف قبل از اسلام مانند مادها، هخامنشیان، اسکندر، پارت ها و ساسانیان پرداخته است. وی در ادامه اصفهان را از اسلام تا صفویه و سپس در عهد صفویه بررسی و اقدامات این دوره برای اصفهان، مسجدها، بناها و عناصر شهری در این دوره، انواع گرمابه ها، محله ها و مدرسه ها را به طور کامل معرفی کرده است.

در بخش بعدی، اصفهان پس از صفویه معرفی شده و آن گاه بافت قدیم شهری، ویژگی ها، مسائل و مشکلات آن مطرح شده اند.

در بخش پایانی کتاب نیز سامان بخشی بافت قدیم اصفهان، شرایط و موانع و نیز بررسی بافت قدیم در سه محله تاریخی جوباره، جماله و جلفا، تحولات و بناهای هر یک عرضه شده است. کتاب دارای تصاویر و نقشه هایی در ارتباط با موضوع است.

◊ سردار خرمشهر: خاطراتی از سردار شهید سیدمحمدعلی جهان آرا

گردآورنده: علی پاک، تهران، موفق، چاپ اول، ۴۸ص، پالتویی.

«سیدمحمدعلی جهان آرا» در شهریور ماه

سال ۱۳۳۳ در خانواده ای مذهبی در خرمشهر به دنیا آمد و از سال ۱۳۴۸ مبارزات سیاسی خود را آغاز کرد. در سال ۱۳۵۴ دیپلم گرفت و سال بعد، برای تحصیل در رشته بازرگانی، وارد دانشگاه تبریز شد.

وی با شروع جنگ پیشاپیش مردم به دفاع از شهر پرداخت و حماسه ای ماندگار به یادگار گذاشت. پس از عزل بنی صدر و شکستن حصر آبادان در مهر ۱۳۶۰، به همراه گروهی از فرماندهان عازم تهران شد تا گزارشی از آن حماسه بزرگ را به امام بدهد که هوا پیمان در میانه راه دچار نقص فنی شد و سقوط کرد تا نام بلند او و همراهانش جاودان شود.

کتاب حاضر مشتمل بر ۴۵ خاطره کوتاه از خانواده و همزمان این شهید عزیز از اولین روزهای پیروزی انقلاب اسلامی تا دوران جنگ تحمیلی و زمان شهادت وی است.

◊ اعلام اصفهان

سید مصلح الدین مهدوی، مقدمه: محمدعلی چلوئنگر، مصحح: غلامرضا نصراللهی، اصفهان، سازمان فرهنگی تفریحی شهرداری اصفهان، چاپ اول، ۶۵۶ص، (در ۵ جلد) جلد اول، وزیری.

اصفهان از دیرباز مهد علم و ادب و فرهنگ و هنر بوده و به همت دانشمندان و عالمان آن دیار در میان شهرهای فرهنگی جهان قرار گرفته است. این شهر نقش محوری و جایگاه تعیین کننده ای در فرآیند گسترش تمدن و فرهنگ اسلام داشته است. از این رو، در سال ۲۰۰۶ میلادی به افتخار عنوان پایتخت فرهنگی جهان اسلام دست یافت. اصفهان به گواهی آثار شگرف باستانی، کتاب های ارزشمند

و آثار هنری گوناگون که زینت بخش موزه‌ها و کتاب‌خانه‌های بزرگ و معتبر دنیا است و با عرضه نابغه‌های علمی، ادیبان، شاعران و هنرمندان طراز اول جهانی، جایگاه ویژه و ممتازی را به خود اختصاص داده است.

در این شهر، در زمینه فقه، اصول، فلسفه، منطق، ریاضیات، نجوم و دیگر شاخه‌های علوم، دانشمندی برخاستند که نام آنان قرین نام بزرگان این دانش‌ها گردیده است. (نخستین جلد از مجلدات کتاب اعلام اصفهان) بعد از شرح زندگی نامه سید مصلح‌الدین مهدوی، مؤلف کتاب، رجال نقش آفرین اصفهان در فرهنگ و تمدن ایران و اسلام با ترتیب الفبایی معرفی و در شرح حال هر یک از آنان به اجمال بیان شده است. ماخذ هر یک از موارد ذکر شده به شکل پانویس در کتاب موجود است. مؤلف از تعدادی از علمای عالی قدر موفق به دریافت اجازه نقل حدیث شد که اجازه این ۱۱ نفر به صورت سند در آغاز کتاب آورده شده است.

◇ حسین (ع)، چراغ حیات، کشتی نجات

سید محمد ضیاء آبادی، تهران، بنیاد خیریه الزهراء، دفتر امور فرهنگی، چاپ اول، ۱۸۲ص، ر.ق.ع.

سومین مجلد از مجموعه «سلسله مباحث اعتقادی» است و آن شامل سخنرانی‌های «آیت‌الله سید محمد ضیاء آبادی» - عالم و قرآن پژوه معاصر - درباره واقعه عاشورا، شخصیت امام حسین (ع) و هدف اساسی آن حضرت در نهضت عاشورا می‌باشد. موضوعات سخنرانی‌ها چنین است: امام‌ایمن پرستار امام حسین (ع)؛ برجستگی خاص حضرت ابوالفضل (ع) در بین

شهدا، سرانجام تعقیب هدف از راه گناه، نشانه‌های صدق ادعای نبوت، استنباط انحرافی از زهد، اثربخشی تبلیغات مسموم، وصیت امام حسین (ع) به محمد حنفیه، انگیزه اصلی قیام امام حسین (ع)، احساس تکلیف سیدالشهداء (ع)، سخنرانی آتشین امام حسین (ع) در مقابل لشکر حر، مکتب انسان‌ساز عاشورا، هدف اصلی از مجالس امام حسین (ع)، خطاب عتاب‌آمیز حضرت زینب (ع) به مردم کوفه، نقش شهادت امام حسین (ع) در احیای دین، آثار جاودانه انفاق حسینی، خطابه کوبنده حضرت زینب (س) و قیام امام حسین (ع) برای برپایی حکومت عدل.

◇ الحدائیه العوله الارهاب فی میزان النهضه الحسینیة

محمد سند، علی اسدی، قم، باقیات، چاپ اول، ۲۶۰ص، وزیری.

تحلیلی است از آموزه‌ها و درس‌ها و اهداف قیام امام حسین (ع) و شعارها و مضامین انسانی آن. نویسنده با مبنا قرار دادن راه و سیره امام حسین (ع) به مطالعه برخی پدیده‌ها و آسیب‌های اجتماعی فرهنگی معاصر مانند تجددگرایی، جهانی شدن و ترور و خشونت پرداخته و معتقد است، اسلام و معارف حسینی به مقابله با ترور و ارهاب و خشونت می‌پردازند و این پدیده‌ها، نشانه‌ای در فرهنگ اسلامی ندارند.

در مسئله جهانی شدن به تصور نویسنده نهضت حسینی دارای گفتمانی عام و جهان‌شمول است و همه گروه‌ها و افراد را به گفتگو و مباحثه و عقلانیت دعوت می‌کند. در مسئله مدرنیته آنچه مهم است شناخت رابطه ثابتات و متغیرات و نسبت

شریعت با مقتضیات زمانه است که به راحتی می‌توان حقایق و اصول عامی را در این زمینه از سیره و سخن امام حسین (ع) شناسایی کرد.

◁ مجموعه‌ها

◇ آثار جوانی (مجموعه آثار ۳۶) (از ۱۳۳۳ تا ۱۳۴۵)

علی شریعتی، تدوین: بنیاد فرهنگی دکتر علی شریعتی مریزانی، تهران، مؤسسه بنیاد فرهنگی دکتر علی شریعتی مریزانی، چاپ اول، ۵۲۸ص، ر.ق.ع.

این مجموعه شامل دو بخش اصلی و یک بخش ضمیمه است. بخش نخست دربرگیرنده مطالبی از دوره جوانی شریعتی است که طی سالیان مختلف به طور پراکنده (به صورت مقاله، جزوه و کتاب) از نخستین سال‌های فعالیت قلمی او، از سال ۱۳۳۳ به بعد در روزنامه خراسان و نشریه‌های دانشجویی خارج از کشور چاپ و منتشر شده بود و این مطالب را شامل می‌شود:

۱. مقالاتی از روزنامه خراسان درباره فروید، مترلینگ، اقبال لاهوری و مطلبی به نام «مسجد مسلمانان پاریس» که گفت‌وگویی است میان شریعتی و مسلمانی دورگه (ویتنامی - فرانسوی) درباره وضع اسفبار اماکن مذهبی (مساجد مسلمانان در پاریس)، به همراه چند شعر از شریعتی که در سال‌های ۱۳۳۳ و ۱۳۳۴ در آن روزنامه به چاپ رسیده است.

۲. «اخلاق شریعتی» کتابی است آموزشی که شریعتی آن را در ایامی که معلم دبستان کاتب پور مشهد بود به پیشنهاد اداره فرهنگ خراسان برای

تدریس در کلاس‌های دوره ابتدایی چهارم و پنجم و ششم در سال‌های ۱۳۳۴ و ۱۳۳۵ نوشت.

۳. مقالات سیاسی-فرهنگی شریعتی که در نشریه ایران آزاد و نامه پارسی به چاپ رسید. این مقالات حاوی مضامین سیاسی و اغلب بر ضد رژیم سلطنت پهلوی بود و همچنین دربرگیرنده اندیشه‌ها، مواضع، و دیدگاه‌های شریعتی درباره مسائل جامعه ایران آن زمان و مسائل منطقه‌ای و جهانی عصر او است. از جمله: اصلاحات ارضی رژیم پهلوی و قیام ۱۵ خرداد.

۴. کتاب «راهنمای خراسان» که حاوی اطلاعات جغرافیایی و تاریخی درباره خراسان است و شریعتی آن را به پیشنهاد وزارت فرهنگ نوشت.

بخش دوم شامل آثاری مربوط به دوره میان سالی شریعتی است که این مطالب را دربرمی‌گیرد:

۱. سه سخنرانی نخست با نام «پیامبر، الگوی متعالی انسانیت» در سال ۱۳۴۸ در سفر حج در مدینه ایراد شده است. و سخنرانی‌های دیگر تحت عنوان «خصوصیات فرهنگ و تمدن قرون جدید» و «چونان کرگدن تنها سفر کن!» درس‌های شفاهی شریعتی در دانشکده ادبیات دانشگاه مشهد است.

۲. مقدمه شریعتی بر کتاب «اخلافت و ولایت از نظر قرآن و سنت» تألیف استاد محمدتقی شریعتی از سلسله انتشارات حسینیه ارشاد که در سال ۱۳۴۹ چاپ و منتشر شده است. بخش ضمیمه نیز این مطالب را شامل می‌شود:

۱. سه قطعه شعر به نام «عهد زن»، «مرغ آبشار» و «گل ابریشم» که نخستین بار در

روزنامه خراسان در سال‌های ۱۳۳۳ و ۱۳۳۴ چاپ شد.

۲. دو مقاله تحت عنوان «جنایت فجیع» و «شهادت کاظم» چاپ شده در روزنامه خراسان در سال‌های ۱۳۳۶ و ۱۳۳۷.

۳. مطالبی به نام «عراق سرزمین شورش‌ها» مندرج در ایران آزاد، شماره ۹ در خردادماه ۱۳۴۲.

۴. دو مطلب تحت عنوان «شناخت کتاب» در معرفی قانون و آثارش و «طوفان سیاه» در معرض شاعر جوان سودانی به همراه ترجمه و چاپ یکی از اشعار او در نامه پارسی، دوره جدید.

۵. نامه‌ای از دکتر شریعتی به استاد مطهری که با توجه به محتوای آن به نظر می‌رسد در سال ۱۳۴۷ نوشته شده باشد.

گرامی‌نامه استاد عطاردی

ویراستار: مهدی جوهرچی، نجران، مؤسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی، ۴۱۶ص، (در ۲ جلد) جلد اول، وزیری.

«گرامی‌نامه استاد عطاردی» در دو جلد، حاوی مقالات، مصاحبه‌ها و خاطراتی است که محور عمده آن‌ها زندگی و آثار «استاد عطاردی» - از شخصیت‌های برجسته معاصر- است. وی در نیم قرن تلاش علمی، بیش از یکصد مجلد به جامعه علمی تقدیم کرده است. کارهای علمی چاپ شده‌ای از نظر موضوعی به سه حوزه حدیث، تاریخ و جغرافیا، و ادبیات تعلق دارند و از نظر شکل و ساختار در چهار گروه دسته‌بندی می‌شوند: تألیف و پژوهش، تصحیح، ترجمه، و فهرست‌نگاری. کتاب حاضر، مجلد نخست از این مجموعه و دربرگیرنده پاره‌ای مقالات تحت این عنوان است:

«زندگی‌نامه خودنوشت»، «مرجع

تحقیق/ محمداسفندیاری»، «کتاب‌شناسی توصیفی آثار استاد عطاردی/ سلمان حبیبی»، «موضوع و سبک‌شناسی آثار استاد عطاردی/ محمد مرادی»، «معرفی کتاب «امیرالمومنین و نهج البلاغه»/ محمدرضا عطاردی»، «تلاش‌های استاد عطاردی در عرصه نهج البلاغه/ علی صداری خوبی»، «نیم‌نگاهی به مسانید اهل بیت (ع)/ محمد کاظم رحمان ستایش»، «کتاب‌شناسی سخنان امام حسین (ع) با مطالعه موردی درباره «مسندالامام الشهدید ابی عبداللّه الحسین بن علی (ع)»/ محمد صحتی سردودی»، «روایات امام جعفر صادق (ع) در تفسیر قرآن/ سید محمدعلی ایازی»، «کلمات مکتونه» و استاد عطاردی/ ابراهیم احمدیان»، «شیوه نگارش کتاب «فرهنگ خراسان»/ علی رفیعی علامرودستی»، «فرهنگ خراسان، مدخلی جهت تدوین تاریخ علم ایران/ نجمیم فلاحی»، «طرق در فرهنگ خراسان/ مهدی مهریزی»، «آشنایی با ترجمه کتاب «الغارات»/ نفیسه عطاردی»، «جغرافیای سیستان (نیمروز)/ علی ملکی میانجی» و «نکاتی چند درباره رافعی و کتاب «التدوین»/ محسن معینی»، گفتنی است، در بخش آغازین کتاب نیز سال‌شمار زندگی استاد عطاردی درج گردیده است.

